

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนการประมวลเอกสารนี้จะได้รายงานถึง แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ในงานวิจัยเพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดของการวิจัย ตัวแปร และนิยามปฏิบัติการของตัวแปร รวมทั้งการตั้งสมมติฐานโดยแบ่งหัวข้อการประมวลเอกสารเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรหลักของการวิจัย (ตัวแปรตาม) อันได้แก่ พฤติกรรม เจตคติ และความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ส่วนที่สองเกี่ยวกับตัวแปรเชิงสาเหตุของการเกิดเจตคติและพฤติกรรม ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงกรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุของจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล การสร้างสาเหตุโดยการฝึกจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องและปัจจัยเชิงสาเหตุสมทบของการฝึกพัฒนาจิตลักษณะและทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งผลถึงเจตคติและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษา

จากการประมวลเอกสารดังกล่าว ผู้วิจัยได้เรียงลำดับการประมวลเอกสารตามตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับ คือ

ตอนที่หนึ่ง พฤติกรรม เจตคติ และความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

1. พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์
2. เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์
3. ความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

ตอนที่สอง สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมและเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

1. การฝึกอบรมจิตลักษณะแบบบูรณาการและทักษะแบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาเจตคติและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์
2. ปัจจัยเชิงสาเหตุสมทบของ การฝึกเพื่อพัฒนาเจตคติและพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

สาระสำคัญของแต่ละตัวแปรประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศหรือต่างประเทศ เมื่อประมวลเอกสารทั้งหมดมาแล้วผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งได้นำไปแสดงไว้ในบทที่ 1 และการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้

จำนวน 3 ข้อ โดยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 เช่นกัน อย่างไรก็ตามได้เสนอสมมติฐานของการวิจัยไว้ท้ายบทนี้ด้วย

ตอนที่หนึ่ง พฤติกรรม เจตคติ และความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน อย่างสร้างสรรค์

การรายงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของตอนที่หนึ่งนี้ประกอบด้วย พฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์และความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดแต่ละประเด็นไปตามลำดับ

1. พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์: ความหมาย และการวัด

1.1 ความหมายของกิจกรรมสถาบัน มีผู้ให้ความหมายของ "กิจกรรม" ไว้หลายท่าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของการพัฒนาบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเตรียมความพร้อมของบัณฑิตในการดำเนินชีวิตภายนอกมหาวิทยาลัยต่อไปในอนาคต ดังที่แมคเคลอร์ (McClure. 1971 : 494) ได้ให้ความหมายกิจกรรมนักศึกษาว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักศึกษาในขณะที่มีสภาพเป็นนักศึกษาในสถาบันการศึกษา และในส่วนของกู๊ด (Good. 1973 : 10) ได้ให้ความหมายว่ากิจกรรมนักศึกษาหมายถึง การงานที่นักศึกษาจัดขึ้นตามความสนใจและด้วยความสมัครใจ เพื่อการเพิ่มพูนประสบการณ์เรียนรู้ของนักศึกษาทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับและประเพณีของสถาบัน ในส่วนของวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530 : 145) ได้กล่าวไว้ว่ากิจกรรมนักศึกษาหมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ นอกเหนือไปจากสิ่งที่บังคับให้ทุกคนต้องเรียนในชั้นเรียน กิจกรรมดังกล่าวเป็นไปด้วยความสมัครใจของนักศึกษาและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาใด ๆ กิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนานักศึกษานั้นจึงหมายรวมทั้งกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดให้นักศึกษาและส่วนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้จัดขึ้นเองโดยการนิเทศและดูแลจากอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมต่าง ๆ เพื่อให้ นักศึกษาสัมผัสชีวิตที่ถูกต้องในมหาวิทยาลัย และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่ากิจกรรมคือการที่ผู้เรียนปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552 : 98) และนอกจากนี้ยังได้มีการให้นิยามของคำว่ากิจกรรมนักศึกษา (กิจกรรมสถาบัน) ไว้คือ

กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดให้กับนักศึกษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษา ตลอดจนพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นผู้นำเตรียมความพร้อมในการศึกษาความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้กับนักศึกษาก่อนเข้าสู่โลกของการประกอบอาชีพ เช่น โครงการปฐมนิเทศ พิธีไหว้ครูและรับเป็นศิษย์ โครงการปัจฉินิเทศ เป็นต้น (คู่มือกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2557 : 9)

กิจกรรมนักศึกษาเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยนักศึกษา หรือสถาบันการศึกษาที่ได้ส่งเสริมให้มีขึ้นตามความสนใจและความสมัครใจของนักศึกษา เป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง มีคุณประโยชน์และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาและต่อประเทศชาติ ดังนั้นจากความหมายดังกล่าวจึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่ากิจกรรมสถาบัน จึงสามารถสรุปความหมายของกิจกรรมสถาบันได้ว่าเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันจะก่อผลต่อการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม การร่วมกิจกรรมต้องเป็นไปโดยสมัครใจ ทั้งการเข้าร่วม และการดำเนินการได้รับการสนับสนุน เห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมและผู้บริหารสถาบัน โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้คะแนนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแต่อย่างใด

1.2 ประเภทกิจกรรมสถาบัน คณะกรรมการงานกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ (2550) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมนักศึกษา ตามขอบเขตลักษณะของกิจกรรม ออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ 1) กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมเผยแพร่ และรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม เพื่อสนับสนุนนักศึกษาให้มีความสนใจ และมีโอกาสได้ศึกษาศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความชำนาญและมีสุนทรียภาพด้านต่าง ๆ 2) กิจกรรมกีฬา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ พลานามัยและพัฒนาบุคลิกภาพ สร้างความสัมพันธ์อันดีมิตร ความมีน้ำใจนักกีฬา ทั้งผู้เล่น และผู้ชม เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกีฬา เพื่อยกมาตรฐานกีฬาให้สูงขึ้น จัดให้มีการแข่งขันกีฬาระดับต่าง ๆ และเพื่อเพิ่มทักษะในด้านการกีฬา 3) กิจกรรมวิชาการ กิจกรรมที่จะจัดขึ้นด้านนี้ เพื่อแสวงหาความรู้วิชาการ อันได้รับการส่งเสริมให้มีอิสระทางความคิด แต่ต้องอยู่ในขอบเขตโดยให้มีความสมดุลในด้านความคิดแง่ต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ 4) กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และอาสาพัฒนา เพื่อให้นักศึกษาใช้เวลาเพื่อพัฒนาตนเองให้พร้อม ที่จะทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อปลูกฝังนักศึกษาได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมอันจะเป็นผลให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ เพื่อส่งเสริมให้มีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อหมู่คณะ และประเทศชาติ

จากประเภทของกิจกรรมนักศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีการจัดการเข้าร่วมกิจกรรมออกเป็นชมรมต่าง ๆ ซึ่งได้ระบุไว้ในคู่มือกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (2557 : 10) ไว้จำนวนทั้งสิ้น 24 ชมรม ได้แก่ 1) ชมรมคอมพิวเตอร์ 2) ชมรมดาราศาสตร์ 3) ชมรมพุทธศาสตร์ 4) ชมรมฟุตบอล 5) ชมรมคนรักเมืองน่าน 6) ชมรม CSL 7) ชมรมเกษตรอาสา 8) ชมรมคนแต่มีสี 9) ชมรมราชภัฏรักช้าง 10) ชมรมกระดานเป็อนุ่น 11) ชมรมธรรมชาติสวยด้วยมือเรา 12) ชมรมรัฐ-ประศาสนศาสตร์ (รักประชาธิปไตย) 13) ชมรมภาษาและวัฒนธรรมไทย-จีน 14) ชมรมฟุตซอล 15) ชมรมนักศึกษาคริสเตียน (In U) 16) ชมรมบัญชีจิตอาสา 17) ชมรมน้องพี่เพื่อการศึกษา 18) ชมรมสร้างฝันคณิตศาสตร์ LPRU 19) ชมรม TO BE NUMBER ONE 20) ชมรมฮีตฮอยคนเมือง 21) ชมรม Cooking Club F&T 22) ชมรมวิทย์สมัครเล่นมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 23) ชมรม LPRU PHOTO และ 24) ชมรมกีฬา และยังมีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์พร้อมทั้งความดีที่ได้รับ คือ กิจกรรมที่นักศึกษาได้กระทำความดีต่อบุคคล สังคม เช่น การบริจาคโลหิต การเก็บของส่งคืนเจ้าของ การช่วยเหลือมูลนิธิองค์กรเพื่อสาธารณกุศล หรือการประกวดแข่งขันได้รับรางวัล วุฒิบัตร ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

นอกจากนี้สำนักปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2550) ยังได้แบ่งประเภทของกิจกรรมสถาบันในประเทศไทย ตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท ตามวัตถุประสงค์และลักษณะของแต่ละประเภทดังนี้ 1) กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์หรืออาสาพัฒนาชนบท เพื่อส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษาได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ อาสาพัฒนาชนบท อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นซึ่งจะให้นิสิตนักศึกษาได้รับประสบการณ์โดยตรง อันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาพที่แท้จริงของสังคม ตลอดจนมีความสำนึกถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม โดยเฉพาะชนบท เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว 2) กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม เป็นการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่ แลกเปลี่ยนและ พัฒนาศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย อันเป็นมรดกอันล้ำค่าและเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ เพื่อปลูกฝังค่านิยมความภูมิใจ และความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมไทยแก่นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป 3) กิจกรรมด้านจริยธรรม เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ คุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิต นักศึกษา ปลูกฝังเสริมสร้างค่านิยมที่ถูกต้องดีงามในสังคมไทยให้เกิดขึ้นในตัวนิสิตนักศึกษาและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อของนิสิตนักศึกษาต่อสังคมและประเทศชาติโดยเฉพาะเมื่อจบการศึกษาแล้ว

4) กิจกรรมด้านกีฬา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการเล่นกีฬาปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเล่นกีฬา และออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอนามัย ปลูกฝังความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ถอย สร้างความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ด้วยการเล่นกีฬา ช่วยผ่อนคลายความเครียด และพัฒนานักศึกษาในด้านอารมณ์ สังคม ร่างกายและจิตใจโดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ 5) กิจกรรมด้านสัมมนากิจกรรมนิสิตนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษา อาจารย์และบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษา ได้รับทราบแนวนโยบายและขอบข่ายของการส่งเสริมและดำเนินการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา รวมทั้งกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัย/สถาบันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเจตคติ และถ่ายทอดประสบการณ์การจัดกิจกรรม นิสิตนักศึกษาเพื่อร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหา อุปสรรค กำหนดแนวทางการพัฒนา และวางแผนปฏิบัติกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและบุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา

จากที่กล่าวมาถึงความหมายของกิจกรรม กิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมสถาบัน รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันของนักศึกษา อาจให้ความหมายพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน หมายถึง สิ่งที่ทางมหาวิทยาลัยหรือสถาบันจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา จิตใจและศักยภาพที่สำคัญต่าง ๆ

1.3 ความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน

จากของแนวคิดของการมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรมต่าง ๆ มีนักวิชาการกล่าวไว้เช่น อุ่นตา นพคุณ (2538 : 104) เห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มนุษย์สามารถกระทำการเปลี่ยนแปลง และควบคุมสภาพแวดล้อมของตน ด้วยการพัฒนาและเรียนรู้ด้วยกระบวนการไตร่ตรองหาทางเลือก หาทางแก้ไขและลงมือกระทำเอง ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542: 13-14) การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตย และหลักเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อวิถีชีวิตอย่างเต็มที่

เกี่ยวกับความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันนี้ดังกล่าว ลำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538) ได้แบ่งไว้เป็น 3 ด้าน คือ 1) ความสำคัญต่อนักศึกษา นักศึกษาโดยทั่วไปเป็นคนหนุ่มสาวที่มีพลังกำลัง ทั้งร่างกายและความคิด มีความอยากรู้อยากเห็น และส่วนใหญ่เป็นผู้มีความหวังดีต่อสังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจ กิจกรรมสามารถตอบสนองของความสนใจและความต้องการของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี 2) ความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา จากทัศนะของนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายคน ตลอดจนผลของกิจกรรมนักศึกษาที่ผ่านมา ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า

กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ที่ใช้พัฒนา นักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ ทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา 3) ความสำคัญต่อประเทศชาติ

ตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมา ในแต่ละปีมีนักศึกษาจำนวนมากออกค่ายอาสาพัฒนา ชนบทในถิ่นทุรกันดารยากไร้ ได้สร้างถาวรวัตถุหลายอย่างเช่น โรงเรียน สะพาน ฝายน้ำล้น และถังเก็บน้ำฝน เป็นต้น นอกจากนี้นักศึกษายังได้ช่วยแนะนำประชาชนในชนบทให้มีความรู้เกี่ยวกับ เกษตรกรรมแผนใหม่ การสาธารณสุข และการศึกษา เพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรมของนักศึกษาได้มีบทบาทอันสำคัญในการทำนุบำรุงพัฒนาและ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมด้านกีฬา ช่วยทำให้นักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนของชาติมี ร่างกายแข็งแรง และนอกจากนี้

สุชาญ โกศิน (2539: 1) ได้เคยให้ความเห็นว่าการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมยังช่วย พัฒนานิสิตในด้านต่อไปนี้ คือ 1) พัฒนาความคิดและการระดมสมอง 2) ฝึกการแก้ปัญหาและ การตัดสินใจ 3) การทำงานเป็นทีมเพื่อรู้จักความร่วมมือและประสานงานที่ดี และ 4) ด้านมนุษย สัมพันธ์ช่วยให้รู้จักหลักของการอยู่ร่วมกัน

จะเห็นได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันมีความสำคัญดังที่ได้บางสถาบันจึงได้ กำหนดให้นักศึกษาเข้าร่วมในกิจกรรมสถาบันไว้ในคู่มือกิจกรรมนักศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย ราชภัฏลำปาง (2557 : 9) โดยมีสาระสำคัญบางส่วนว่า 1) กิจกรรมของนักศึกษา (1) กิจกรรมของ นักศึกษาในแต่ละชั้นปี ต้องเข้าร่วมทุกกิจกรรม ในกรณีที่นักศึกษาไม่สามารถเข้าร่วมได้ในปี การศึกษาปัจจุบัน จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมนั้นกับรุ่นน้องในปีการศึกษาถัดไป (2) กิจกรรมชมรม นักศึกษาทุกคนต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมอย่างน้อย 1 ชมรม และ (3) กิจกรรมกีฬา นักศึกษา ต้องออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาอย่างน้อย 1 อย่าง 2) กิจกรรมของมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาต้อง เลือกเข้าร่วม เป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยขอความร่วมมือให้นักศึกษาเลือกเข้าร่วมซึ่งนักศึกษาต้อง เข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับจำนวนระบุไว้ และ 3) กิจกรรมอิสระที่นักศึกษาเลือกเข้าร่วมต้องตามความ สนใจ ได้แก่กิจกรรมที่จัดโดยชมรมกิจกรรมนักศึกษา องค์การบริหารนักศึกษาที่จัดโดยกองพัฒนา นักศึกษา และกิจกรรมที่จัดโดยสาขาวิชาที่นักศึกษาสามารถเลือกเข้าร่วมตามความสนใจ ซึ่งนักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าจำนวนที่ระบุไว้

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันของนักศึกษามี ความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อตัวนักศึกษาเองซึ่งผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยเสริมสร้าง

ประสบการณ์อันทรงคุณค่านอกเหนือจากการที่นักศึกษาได้รับจากการศึกษาในชั้นเรียนและยังมีผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาด้วย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบของพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาได้เป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ คือ 1) องค์ประกอบด้านการให้ความสนใจและความใส่ใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ 2) องค์ประกอบด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยได้แก่ การร่วมคิดร่วมวางแผนในกิจกรรม ร่วมปฏิบัติร่วมแก้ปัญหากิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรม และร่วมประเมินผลกิจกรรมผู้วิจัยจึงได้นำองค์ประกอบดังกล่าวไปสร้างเป็นแบบวัดพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

1.4 การวัดพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

1.4.1 แนวคิดการวัดพฤติกรรมโดยทั่วไป แนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมทั่วไปมี 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่ 1 การศึกษาพฤติกรรมในสภาพธรรมชาติ ทำได้หลายวิธี คือ 1) วิธีสังเกต (Observation) 2) วิธีสำรวจ (Survey Method) เป็นการศึกษาพฤติกรรมในระยะเวลานั้น ๆ 3) วิธีทดสอบ (Testing) วิธีนี้ถือกันว่าสำคัญมากในการศึกษา 4) การศึกษารายบุคคล (Case Study Method) ลักษณะที่ 2 การศึกษาในสภาพทดลอง (Experimental Method) การศึกษาพฤติกรรมโดยวิธีทดลองเป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของ “ตัวแปร” (variables) ซึ่งมี 2 ชนิด คือ ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ตัวแปรต้นเป็นเหตุหรือสิ่งเร้าที่คาดว่าจะมีผลต่อพฤติกรรม ตัวแปรตาม เป็นผลหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งเร้าที่ศึกษานั้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2551) จะเห็นได้ว่าการวัดพฤติกรรมโดยทั่วไปมี 2 ประเภท คือ 1) การวัดโดยศึกษาพฤติกรรมในสภาพธรรมชาติ และ 2) การวัดโดยการศึกษพฤติกรรมในสภาพทดลอง

1.4.2 การวัดพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา จากการประมวลเอกสารและงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมนั้นพบว่ามีการวัดที่หลากหลาย ทั้งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผู้วิจัยพัฒนามาจากคนอื่นและนำเครื่องมือที่คนอื่นทำไว้มาใช้เครื่องมือที่มีการสร้างเพื่อวัดพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาไทย เช่นในงานวิจัยของสุคนธ์ ไชยเจริญ และธวัช ลัดลอย (2541) ที่ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ บางพระในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล แบบวัดพฤติกรรมที่ใช้คือ แบบวัดที่เป็นแบบสอบถามในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ราศรี (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ ซึ่งทำการวัดโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง งานวิจัยของ

ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547) ทำการศึกษาเรื่องลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ได้ใช้แบบวัดพฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แบ่งเป็น 3 ฉบับ คือแบบวัดพฤติกรรมตามสิทธิและหน้าที่ แบบวัดพฤติกรรมตามกฎหมายและข้อบังคับ และแบบวัดพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง งานวิจัยของเบญจ เอกวิริยะเถียร (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษามหาวิทยาลัยปทุมธานี ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง นอกจากนี้งานวิจัยของปิยะวัติ กองแสง (2549) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา : ศึกษากรณีสถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตยะลา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามปลายเปิด ในงานวิจัยของมาณิตา พรหมภา (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการและในงานวิจัยของอนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมอาสาสมัครเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) การเข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง และ 2) จิตลักษณะที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ลักษณะแบบวัดเป็นประโยชน์มาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ซึ่งมีตั้งแต่เห็นด้วยที่สุด จนถึงไม่เห็นด้วยที่สุด

การวิจัยในครั้งนี้การวัดพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ใช้แบบวัดซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีจำนวน 25 ข้อ แต่ละข้อมีมาตราส่วน 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนของแบบวัดเป็นได้ตั้งแต่ 25 ถึง 150 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์สูงผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ต่ำ

2. เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ : ความหมายและการวัด

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

เจตคติเป็นจิตลักษณะที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เจตคติอาจเป็นสาเหตุของพฤติกรรมหรือเป็นผลจากพฤติกรรม เพราะเนื่องจากบุคคลจะแสดงพฤติกรรมของตนตาม

ความคิดและความต้องการของตนเอง เมื่อได้แสดงพฤติกรรมออกไปผลทางบวกหรือผลทางลบที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กับพฤติกรรมจะนำไปสู่การเกิดเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อการแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไปซึ่ง นีออน พินประดิษฐ์ (2545: 65) ได้กล่าวไว้ว่าเจตคติเชิงจริยธรรมมีคุณสมบัติที่จะใช้ทำนายพฤติกรรมจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคล

2.1.1 ความหมายของเจตคติ (Attitudes) ได้มีนักวิจัยและได้ให้ความหมายของคำว่าเจตคติไว้หลายท่านเช่น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2531: 47) ให้ความหมายของเจตคติว่าหมายถึง ความพร้อมของบุคคลที่แสดงพฤติกรรมต่อวัตถุสังคมต่าง ๆ (Social Object) มี 2 ทิศทาง คือ 1) แสดงความพึงพอใจหรือเห็นคุณค่าของวัตถุสังคม เรียกว่าเจตคติทางบวก 2) แสดงความไม่พึงพอใจหรือไม่เห็นคุณค่าของวัตถุสังคม เรียกว่า เจตคติทางลบ เจตคติเป็นจิตลักษณะของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคลและบุคคลจะใช้เจตคตินี้เป็นตัวกำหนดทิศทางในการประเมินค่าหรือแสดงพฤติกรรมทางบวกหรือทางลบต่อวัตถุสังคม นักวิจัยต่างประเทศบางคนได้ให้ความหมายไว้เช่น เจตคติหมายถึง การตอบสนองเชิงประเมินต่อสังคม (Fast, 1997: 161) เจตคติคือ ความรู้สึกหรือความโน้มเอียงที่จะตอบสนองไปในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ และอีกความหมายหนึ่งคือ การแสดงออกทางการรู้-การคิด ซึ่งสรุปจากการประเมินของบุคคลต่อวัตถุทางเจตคติอาจจะเป็นต่อตนเอง บุคคลอื่น หรือต่อกลุ่มชนและการกระทำ หรือต่อเหตุการณ์เป็นต้น (Barro, 1997: 151; Smith and Mackie, 2000: 129)

มีผู้เสนอความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ของเจตคติกับพฤติกรรมอย่างมั่นคงเป็นแนวคิดที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม นักจิตวิทยาบางคน เช่น เคลแมน (Kelman, อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524: 76) มีความคิดเห็นว่า เจตคติกับพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างมั่นคง โดยเฉพาะในการวิจัยแบบสำรวจหรือการศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับเจตคติต่อคนต่างกลุ่ม เช่น ต่างผิว หรือต่างชาติ มักพบว่าเจตคติและพฤติกรรมมีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตคติกับพฤติกรรมทางการเมือง หรือในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โกลด์ มีคูน และ ฌองส์ เทียมเมฆ (2545) แสดงความเห็นว่าการศึกษาในแนวคิดนี้นักวิจัยเจตคติทุกคนต้องยอมรับว่ามีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองนี้มากพอสมควรในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน การวิจัยในระยะหลังจึงมุ่งที่จะกำหนดให้ได้ว่า สถานการณ์ใดที่เจตคติของบุคคลจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเขาในระดับสูงหรือต่ำ

สามารถสรุปความหมายของเจตคติได้ว่า เจตคติ หมายถึง สภาพจิตใจหรือความรู้สึกของบุคคลอันประกอบด้วยการมีความรู้เชิงประเมินค่า มีความรู้สึกด้านบวกหรือด้านลบที่มีต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตลอดจนมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมที่คล้ายตามเจตคตินั้น

2.1.2 ความสำคัญของเจตคติ เจตคติมีอิทธิพลและมีความสำคัญกับพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากเจตคติเป็นสาเหตุของพฤติกรรมและเป็นผลของพฤติกรรม เพราะเวลาที่บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความคิดความต้องการของตนเอง ก็จะได้รับประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความคิดความรู้สึกบางอย่างต่อการกระทำนั้นด้วย เช่น นักเรียนที่ได้รับคำชมจากครูเมื่อทำข้อสอบได้ ก็ารู้สึกพอใจและมีเจตคติที่ดีต่อการกระทำนั้น จึงพยายามตั้งใจในการสอบ ดังนั้น เจตคติที่เป็นผลมาจากพฤติกรรมก็มีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลจะกระทำในครั้งต่อไปด้วย มีงานวิจัยจำนวนมากยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรม สำหรับในประเทศไทยที่ศึกษากับนักศึกษาเช่น ศุภชัย สุพรรณทอง (2544) ที่ทำการศึกษาระดับปริญญาตรีและสถานการณที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏพบว่า นักศึกษาที่มีทัศนคติต่อการเลือกตั้งมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอย่างมีจริยธรรมสูงทั้ง 2 ด้านโดยพบผลในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยหลายกลุ่มและในงานวิจัยของ วรพรรณ อัสวกุล และคณะ (2546) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมโดยศึกษามารดาที่มีบุตรก่อนวัยเรียนพบว่า มารดาที่มีทัศนคติต่อบุตรมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมดูแลบุตรมากด้วยนอก

จากงานวิจัยของ ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่องลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ พบว่า นักศึกษามีเจตคติมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาเป็นอย่างมากแลนอกจากนี้ในยังมีผลการวิจัยที่สอดคล้องที่พบว่าผู้มีเจตคติมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมมากด้วยเช่นกัน (สุธาสิณี ทองลิ้ม, 2548; กุหลาบ ไทโพธิ์ภู, 2546; รุจิเรศ พิษิตานนท์, 2546) และในงานวิจัยของ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าการที่นักศึกษาแสดงพฤติกรรมอาสาสมัครอย่างยั่งยืน คือมีเจตคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมอาสาสมัครทั้งในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมต่อไปในอนาคตตลอดจนเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาสมัครกับชมรมสม่ำเสมอ

จะเห็นได้ว่าเจตคตินั้นสำคัญ และมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ จึงน่าจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษา กล่าวคือถ้านักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน ย่อมแสดงพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ด้วย

2.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2531) อธิบายว่าเจตคติ มีองค์ประกอบ 3 ชนิด คือ 1) ความรู้เชิงประเมินค่า (Evaluative Component) หมายถึง ความรู้ ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อวัตถุสิ่งต่าง ๆ และบุคคลจะใช้ความรู้หรือความเชื่อนี้เป็นพื้นฐานในการประเมินคุณค่าของวัตถุสิ่งต่างในทางบวกหรือทางลบ ดีหรือไม่ดี เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นโทษ 2) ความรู้สึก (Affective Components) หมายถึง ภาวะจิตใจหรือภาวะทางอารมณ์ของบุคคล ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางการรับรู้หรือความรู้ที่ได้รับคือ ถ้าบุคคลรับรู้วัตถุสิ่งใดมีประโยชน์ เขาจะชอบวัตถุสิ่งนั้น ถ้ารับรู้ว่าเป็นโทษเขาจะไม่ชอบวัตถุสิ่งนั้น 3) ความพร้อมในการแสดงพฤติกรรม (Behavioral Intention Components) หมายถึง ความพร้อมหรือความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวัตถุสิ่งต่างทำนองเดียวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น เช่น บุคคลพร้อมที่จะสนับสนุนและช่วยเหลือคนที่ตนรักใคร่ หรือพร้อมที่จะหลบหนีหรือทำลายศัตรูซึ่งสอดคล้องกับ McGurie (1989) ที่ได้ให้นิยามในแนวคิดว่าเจตคติมี 3 องค์ประกอบ คือความรู้คิดเชิงประเมินค่า ความรู้สึกและความพร้อมการแสดงพฤติกรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) กล่าวว่าองค์ประกอบทั้งสามของเจตคติดังกล่าว มีมิติสำคัญที่นักจิตวิทยาสังคมนิยมวัด 2 ประการคือ 1) ทิศทาง (Direction) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ในประเด็นที่ต้องการวัดว่าสิ่งนั้นดีหรือเลว มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ และพร้อมที่จะสนับสนุนช่วยเหลือหรือพร้อมที่จะทำลายหรือขัดขวางความเจริญของสิ่งนั้น 2) ปริมาณ (Magnitude) หมายถึง ความเข้มข้นหรือปริมาณความรุนแรงของเจตคติไปในทิศทางบวกหรือลบ นั่นคืออาจมีเจตคติต่อสิ่งนั้นหรือขึ้นอยู่กับความพัวพันของบุคคลต่อเรื่องนั้น ๆ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมทางศาสนาของนักศึกษา โดยใช้แบบวัดเจตคติ 5 ชนิดด้วยกัน คือ 1) แบบวัดเจตคติของลัทธิ 2) แบบวัดเจตคติของเทอริสตัน 3) แบบวัดเจตคติของฮอสมูต 4) แบบวัดเจตคติของกัธแมน และ 5) แบบวัดเจตคติประเมินตนเองมาตราเดียว 11 หน่วย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 62 คน และวัดพฤติกรรมทางศาสนาของนักเรียน จำนวน 100 พฤติกรรม พบว่าเจตคติที่ได้จากแบบวัดเจตคติทั้ง 5 ชนิด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางศาสนาต่ำ การวิเคราะห์พฤติกรรมทางศาสนาในกลุ่มรายข้อ พบว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางศาสนาอย่างชัดเจน คือ นักศึกษาที่มีเจตคติทางบวกต่อศาสนามากขึ้น จะมีพฤติกรรมทางศาสนาที่ศึกษามากขึ้นด้วย (Fishbein and Ajzen, 1974)

สรุปได้ว่าเจตคติเป็นตัวแปรเชิงสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลที่มีบทบาทมากกว่าการแสดงพฤติกรรมจริง ทั้งนี้เพราะแม้การกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมจริง อาจมีตัวแปรเชิงสาเหตุอื่น ๆ (ตัวแปรด้านจิตลักษณะหรือตัวแปรด้านลักษณะสถานการณ์) เป็นอุปสรรคขัดขวาง

ทำให้ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมจริงได้ ดังนั้น การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ควรศึกษาทั้งสาเหตุเดียวและสาเหตุปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของตัวแปรด้านจิตลักษณะและตัวแปรด้านลักษณะสถานการณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมาที่ศึกษา

2.2 เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ มีงานวิจัยที่พบว่าเจตคติเป็นสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมสำคัญที่เป็นพฤติกรรมทางบวกของบุคคล รวมทั้งนิสิตนักศึกษา เช่น

ลิปเซท (Lipset อ้างใน ฤกษ์ชัย คุณูปการ 2547) ศึกษาความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อความมั่นคงของการปกครองในระบบประชาธิปไตยและบุคคลที่มีรายได้สูง ระดับการศึกษาสูง ชอบออกสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่มีเจตคติทางบวก มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากกว่าบุคคลที่มีรายได้ต่ำ ระดับการศึกษาต่ำ และไม่ชอบออกสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้มีเจตคติทางลบ ในงานวิจัยของปิยฉัตร กลิ่นสุวรรณ (2538) ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมของพระสงฆ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พบว่าเจตคติต่อการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในศูนย์ดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในศูนย์ด้วย ส่วนนภา ปิยะศิรินนท์ (2541) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมเกี่ยวกับการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักศึกษาประจำการ (ภาคพิเศษ) ของสถาบันราชภัฏ ในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง อายุเฉลี่ย 30 ปี จำนวน 420 คน ผลการวิจัยเกี่ยวกับเจตคติ พบว่าเจตคติต่อการเลือกตั้งเป็นตัวทำนายความตั้งใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งในอนาคตเป็นอันดับ 2 ในส่วนงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายกันของสุภชัย สุพรรณทอง (2544) ศึกษาปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เจตคติต่อการเลือกตั้งมาก มีพฤติกรรมไปเลือกตั้งมากกว่านักศึกษามีเจตคติต่อการเลือกตั้งน้อย และนักศึกษามีเจตคติต่อการเลือกมากมีค่านิยมประชาธิปไตยสูง มีพฤติกรรมไปเลือกตั้งมากกว่านักศึกษาที่มีคุณสมบัติตรงกันข้าม

และผลการวิจัยของอัมพา ชองทุมมินทร์ (2542 : 87-89) ที่ได้ศึกษาเจตคติต่อกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันราชภัฏอุดรธานีผลการวิจัยพบว่า การที่จะสร้างเจตคติต่อกิจกรรมนักศึกษาแก่นักศึกษา จะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมนักศึกษาอย่างเต็มที่ ทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากรและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีการวางแผนนโยบายที่เป็นรูปธรรม มีการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมนักศึกษาเป็นที่น่าสนใจแก่นักศึกษา เกิดแรงจูงใจและเป็นการสร้างเจตคติที่ดีแก่นักศึกษา อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาควรสร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและสร้าง

สิ่งดึงดูดใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจมากที่สุด ควรมีกิจกรรมที่แปลกใหม่ ริเริ่มสร้างสรรค์และมีคุณค่าทางการศึกษาและอาชีพ พัฒนารูปแบบของกิจกรรมนักศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงเพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตามความต้องการและ เกิดเจตคติที่ดี

และในงานวิจัยของมาณิตา พรพรวภา (2552) ได้ทำการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรม ชมรมของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าเจตคติต่อกิจกรรมชมรมมีความสัมพันธ์กับการ เข้าร่วมกิจกรรมชมรมของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนิสิตที่มีเจตคติที่มีต่อกิจกรรมชมรมอยู่ในระดับดี เคยเข้าร่วมกิจกรรมชมรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.40 และไม่มี นิสิตที่มีเจตคติไม่ดีต่อกิจกรรมชมรมเลย และในงานวิจัยของชวนชัย เชื้อสาธุชน (2552) ปัจจัยเชิง เหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้ค่านิยมดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่าเจตคติต่อการ ทำความดีเป็นตัวทำนายอันดับ 1 ทำนายพฤติกรรมการเป็นกัลยาณมิตรในกลุ่มย่อย คือ นักศึกษา เพศหญิง ชั้นปีที่ 3 สายวิทย์ และผลการเรียนดีมาก ทำนายได้ร้อยละ 26.6, 28.5, 33.9 และ 27.6 ตามลำดับ โดยมีค่าเบต้าของการทำนาย .09, .22, .20 และ .21 ตามลำดับ นอกจากนี้ยัง พบว่าเจตคติเป็นสาเหตุที่สำคัญในการเกิดพฤติกรรมทางบวกของบุคคลไม่ว่าจะเป็นเจตคติ ของนักเรียนและนักศึกษา (อุบล พงษ์พัฒน์, 2556 ; ญาณิน คุณา, 2556) และในงานวิจัย ต่างประเทศจากการสำรวจพฤติกรรมของนักศึกษา จำนวน 60,505 คนในสถาบันอุดมศึกษาใน สหรัฐอเมริกาที่รับรองวิทยฐานะแล้วจำนวน 246 แห่ง พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านเจตคติต่อกิจกรรมประเภะนั้นตามสภาพความต้องการและ สภาพแวดล้อม (Astin, 1991) และงานวิจัยที่ได้ทำนั้นหนาแน่นการออกกำลังกายของนักศึกษาใน มหาวิทยาลัย พบว่านักศึกษาที่ขาดเจตคติและแรงจูงใจในการออกกำลังกายจะไม่เห็น ความสำคัญของกิจกรรมนั้นหนาแน่น นอกจากนั้น Omoto; & Snyder (1995) พบว่าความพึงพอใจ ส่งผลทางบวกถึงช่วงเวลาในการกิจกรรมอาสาสมัครของอาสาสมัครในองค์การด้านโรคเอดส์

จากการประมวลเอกสารดังกล่าวข้างต้นสามารถให้นิยามของเจตคติต่อการเข้าร่วม กิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ว่า หมายถึง "ความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อการได้เข้าไปมี ส่วนร่วมในกิจกรรมของสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ในลักษณะที่เป็นความรู้สึกด้านบวกและด้านลบ โดยมีทั้งสิ้น 3 องค์ประกอบคือ 1) ด้านความรู้เชิงประเมินค่า 2) ด้านความรู้สึก 3) ด้านความ พร้อมในการแสดงพฤติกรรม" โดยผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของเจตติดังกล่าวไปสร้างชุดฝึกและแบบ วัดเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาเจตคติให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา เพื่อให้เกิดเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ จึงได้สร้างกิจกรรมเพื่อฝึกและแบบวัดเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ขึ้นมา โดยใช้หลักการ วิธีการพัฒนาที่ได้จากการประมวลเอกสารนำมาสร้างชุดฝึกจิตลักษณะนักศึกษา

สรุปได้ว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลมีแนวโน้มเป็นสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งนิสิตนักศึกษาด้วย การวิจัยนี้จึงคาดว่าเจตคติต่อการเข้าร่วม กิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ เป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งจะต้องพัฒนาเพราะเชื่อว่าเมื่อนักศึกษามีเจตคติที่ดีมากขึ้นก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันมากขึ้นด้วยเช่นกัน

2.3 การวัดเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

ประดินันท์ อุปรมย์ (2544) กล่าวไว้สรุปสาระสำคัญได้ว่าการวัดเจตคติ สามารถทำการวัดได้หลายวิธี ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรม ท่าที ร่องรอยการกระทำของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าที่พบ เพื่อดูว่าบุคคลมีพฤติกรรม ท่าที หรือร่องรอยการกระทำไปในทิศทางใด (บวกหรือลบ) 2) การสัมภาษณ์แบบปลายเปิด เพื่อให้แสดงความเห็นโดยเสรีต่อประเด็นที่ต้องการทราบเจตคติของบุคคลเพื่อดูทิศทาง (บวกหรือลบ) ของการแสดงความคิดเห็นนั้น 3) การให้ต่อประโยคหรือเรื่องราวที่ต่อจนจบว่าโดยภาพรวมแล้วมีความความหมายไปในทางบวกหรือลบ และ 4) ใช้มาตรวัดเจตคติ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยอาศัยระเบียบวิธีที่มีแบบแผน เช่น มาตรรวมประมาณค่าของ ชาร์ลส์ ออสกู๊ด หรือมาตรวัดเจตคติทางอ้อมในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลตามแนวของ ไอเซ็ก ไอเซ็น และมาร์ติน ฟิชบายน์ ซึ่งเป็นการพยายามจะวัดเจตคติออกมาในรูปของปริมาณที่สามารถนำไปเปรียบเทียบระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มได้

ในการวัดเจตคตินั้น นักจิตวิทยาและนักวัดผลได้พยายามหาวิธีวัด และสร้างเครื่องมือวัดเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ถูกวัด ซึ่ง ธีรวิทย์ เอกะกุล (2542) ได้สรุปไว้ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการที่ง่ายและตรงไปตรงมามากที่สุด แต่มีข้อเสียว่าผู้ตอบคำถามอาจได้ไม่รับคำตอบที่จริงใจจากผู้ตอบเพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบเนื่องจากเกิดความเกรงใจต่อการแสดงความคิดเห็นวิธีแก้ไขคือ ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง ให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจ ไม่เคร่งเครียดเป็นอิสระและแน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ 2) การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่นโดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผนเพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตมีเจตคติ ความเชื่อ อุปนิสัยเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะถูกต้องเพียงใดนั้นควรมีข้อคำนึงหลายประการ

กล่าวคือ ควรมีการศึกษาหลาย ๆ ครั้ง เนื่องจากเจตคติของบุคคลเกิดจากหลายสาเหตุและตัวผู้ที่ตั้งเกตต้องทำตัวเป็นกลาง ควรสังเกตหลาย ๆ ช่วงเวลา 3) การรายงานตนเอง (Self-Report) วิธีนี้ต้องให้ผู้ถูกทดสอบวัดแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือ สิ่งเร้าที่เป็นข้อคำถามให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมา แบบทดสอบหรือมาตรวัดที่เป็นแนวของเทอร์สโตน (Thurstone) กัทท์แมน (Guttman) ลิเคอร์ท (Likert) และออสกู๊ด (Osgood) ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการสร้างและการวัด 4) เทคนิคจินตนาการ (Projective Techniques) วิธีการนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอบ เช่น ประโยคไม่สมบูรณ์ ภาพแปลก ๆ เรื่องราวแปลก ๆ เมื่อผู้สอบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมากแล้วนำมาตีความจากคำตอบนั้น ๆ พอจะรู้ได้ว่ามีเจตคติต่อเป้าหมายเจตคติอย่างไร 5) การวัดทางสรีระภาพ (Physiological Measurement) การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า แต่สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึกอันจะทำให้พลังไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง

การวัดเจตคติด้วยวิธีมาตรวัดเจตคติ เป็นวิธีที่นักจิตวิทยาสังคมให้การยอมรับมากกว่าวิธีอื่น ๆ เพราะสามารถสร้างแบบวัดเจตคติให้มีคุณลักษณะของแบบวัดที่ดีได้ คือ มีความตรง ความเที่ยงและความเป็นปรนัยได้ (นีออน พินประดิษฐ์, 2545)

สำหรับงานวิจัยที่ใช้การวัดเจตคติด้วยมาตรประมาณค่า เช่น งานวิจัยของทิพย์สัมพันธ์ เกษโกมล และคณะ (2551) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงเหตุและเชิงผลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมตำราจในการปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบ ใช้แบบวัดเจตคติจำนวน 3 ชุด ได้แก่ 1) เจตคติที่มีต่อบุตร 2) เจตคติที่มีต่อการปฏิบัติตนเคารพกฎระเบียบ และ 3) เจตคติที่ดีต่อการปลูกฝังอบรมบุตรให้เคารพกฎระเบียบในส่วนของวรรณ อัสวกุล (2551) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแก่มารดาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพบุตรก่อนวัยเรียน ใช้แบบวัดทัศนคติต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของบุตรก่อนวัยเรียน โดยใช้แบบวัดทัศนคติต่อบุตรที่ศึกษา ประกอบด้วย ประโยค 10 ประโยค เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย

นอกจากนี้ในงานวิจัยของดุจเดือน พันธมนาวิน และ อัมพร ม้าคะนอง (2552) ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการที่มีผลต่อพฤติกรรมการพัฒนาเด็กนักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบวัดทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการพัฒนาเด็กนักเรียน ประกอบด้วย ประโยค 10 ประโยค เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย และงานวิจัยของอนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะของบุคคลที่เอื้อต่อการเป็น

อาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาปริญญาตรีได้ใช้แบบวัดเจตคติต่ออาสาสมัครอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแบบวัดที่ถามถึงเจตคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมอาสาสมัครจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ การรู้คิด ประเมินค่า ความรู้สึกชอบและความพร้อม องค์ประกอบละ 6 ข้อ รวม 18 ข้อ ข้อความเป็นประโยคบอกเล่ามาตรประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยที่สุด ถึง ไม่เห็นด้วยที่สุด

สำหรับงานวิจัยของฤกษ์ชัย คุณูปการ (2553) ได้ทำการศึกษาผลการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสิทธิและหน้าที่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยโดยใช้แบบวัดเจตคติต่อการเคารพสิทธิและทำหน้าที่ ประกอบด้วย ประโยค 10 ประโยค เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย ในงานวิจัยของอุบล พงษ์พัฒน์ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องผลการพัฒนาพฤติกรรมแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยได้ใช้แบบวัดเจตคติในการแสวงหาและพฤติกรรมการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย ประโยค 10 ประโยค เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย

การวัดเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองซึ่งเป็นแบบวัดมาตราประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 20 ข้อ พิสัยของค่าคะแนน 20-120 คะแนน นักศึกษาที่ได้คะแนนสูง หมายถึง นักศึกษาที่มีเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์สูง นักศึกษาที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง นักศึกษาที่มีเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ต่ำ

3. ความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ : ความหมายและการวัด

3.1 ความหมายและความสำคัญของความพร้อมที่จะกระทำ/แสดงพฤติกรรม

ในการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลนั้น พฤติกรรมที่พัฒนาอาจจะยังไม่เกิดขึ้นทันทีหลังจากที่ได้พัฒนาไปแล้ว แต่อาจจะเกิดขึ้นหลังจากทั้งช่วงเวลาไปสักระยะหนึ่ง สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือความพร้อมหรือความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคล

ความหมายความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรม เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรม นักวิชาการในสาขาจิตวิทยาอธิบายความหมายโดยทั่วไปของความพร้อมที่จะกระทำ(เช่น Engly & Chaiken, 1993; Fishbein & Ajzen, 1981; ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541) ว่าหมายถึง ความตั้งใจ ความยินดี หรือการหลีกเลี่ยงที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สำหรับการเกิดความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรม ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุและผลอธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลส่วนมากจะอยู่ในความตั้งใจของบุคคล ดังนั้นความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาต้องมาจากความตั้งใจหรือความพร้อมจากทฤษฎีของ Fishbein และ Ajzen (1971: 372-374 อ้างในดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541: 8) ได้สรุปการประมวลผลการวิจัยไว้ว่า ความพร้อมหรือความตั้งใจที่จะกระทำนี้ มีลักษณะใกล้เคียงกับพฤติกรรมมากที่สุด ในองค์ประกอบเจตคติ

ความพร้อมที่จะกระทำ เป็นองค์ประกอบที่ 3 ของเจตคติ เกิดหลังองค์ประกอบที่ 1 และ 2 คือ ความพร้อมเกิดขึ้นภายหลังจากการที่บุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่าต่อสิ่งในสิ่งหนึ่งว่าดี เลว หรือมีประโยชน์หรือมีโทษอย่างไร และเกิดความรู้สึกชอบไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจสิ่งนั้น ๆ แล้วการมุ่งกระทำที่จะเกิดขึ้นนั้นมักจะสอดคล้องกับการรับรู้และความรู้สึกต่อสิ่งนั้น

ความพร้อมเกี่ยวข้องกับความตั้งใจของบุคคลที่ การจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ มักเกิดขึ้นหลังจากบุคคลได้รับรู้ ประเมินค่าความรู้ ความรู้สึกพึงพอใจ ชอบหรือไม่ชอบแล้ว จึงจะเกิดองค์ประกอบต่อมาของเจตคติ คือ ความพร้อมที่จะกระทำที่สอดคล้องกับความรู้และความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรม (ทวีวัฒน์ บุญชิต, 2530:23) ซึ่งตามทฤษฎีเหตุผลของการกระทำได้มองความพร้อมหรือความตั้งใจที่จะกระทำในฐานะที่เป็นตัวชี้วัดแนวโน้มที่จะกระทำแต่ไม่สามารถนำไปวัดพฤติกรรมได้โดยตรงเนื่องจากความพร้อมที่จะกระทำเป็นลักษณะทางจิตจึงนำมาใช้ในการวัดทัศนคติเพื่อทำนายพฤติกรรมโดยวัดที่ความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ

ในการศึกษาความพร้อมได้นักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาไว้ได้แก่

ความพร้อมที่จะกระทำของนักศึกษาในงานวิจัยของอรทัย มีสวัสดิ์ (2542:42-43) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับการใช้บริการธนาคารของนักศึกษาปริญญาโท โดยให้ความหมายไว้ว่าความพร้อมที่จะมาใช้บริการของธนาคาร คือความพร้อมที่จะมาใช้บริการฝากเงินทุกประเภทหรือถอนเงินคืนที่ฝากไว้กับธนาคาร

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมมีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาไว้แล้วเช่น ดุษฎี โยเหลา (2537:50-60) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเชิงสาเหตุของพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำของครู จากการศึกษาพบว่าความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมย่อยต่าง ๆ นั้นมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมย่อยทุกพฤติกรรมอย่างชัดเจนมาก โดยพบว่า ครูที่มีความตั้งใจจะประหยัดน้ำมาก มีแนวโน้มที่จะไม่ทำให้เกิดมลพิษในน้ำมากด้วย รวมทั้งครูที่มีความตั้งใจที่จะซุก

ลอกท่อระบายน้ำมาก ก็มีแนวโน้มที่จะขุดลอกท่อระบายน้ำมากตามไปด้วย สำหรับลินดา สุวรรณดี (2543) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการลดปริมาณขยะของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการรณรงค์ พบว่าความพร้อมที่จะกระทำเป็นตัวทำนายในกลุ่มนักเรียนหญิงได้สูงสุดคือ 40.8 % ในกลุ่มรวมได้ 35.8 % ของพฤติกรรมการใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าในงานวิจัยของดวงกมล ทรัพย์พิทยากร (2547:223) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาโดยความพร้อมที่จะใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนหนึ่งของตัวแปรเจตคติที่มีต่อการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่าความพร้อมเป็นตัวทำนายพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ได้ร้อยละ 65 ในส่วนของงานวิจัยของสุพัตรา เต็มคุณานนท์ (2553:40) และนัยนา เพ็ชรอินทร์ (2555:38) ที่ได้ศึกษาวินัยเกี่ยวกับการยอมรับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ได้กำหนดความพร้อมที่จะมีโรงไฟฟ้านิวเคลียร์เป็นหนึ่งในตัวแปรเพื่อวัดระดับพฤติกรรมการยอมรับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โดยพบว่าความพร้อมกระทำเป็นตัวแปรที่เข้าทำนายพฤติกรรมได้ร้อยละ 54.50 และ 57.80 ตามลำดับ นอกจากนี้ในงานวิจัยของอุบล พงษ์พัฒน์ (2556) ที่ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการพัฒนาพฤติกรรมแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยพบว่าคะแนนความพร้อมในการแสวงหาข้อมูลและการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่มีต่อพฤติกรรม ของกลุ่มที่ได้รับการฝึก 100 % มีค่าเฉลี่ย 35.60 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มที่ฝึกจิตลักษณะ 50% ฝึกทักษะ 50 % และกลุ่มควบคุม

สรุปจากการประมวลเอกสารพบว่า ถ้าหากบุคคลมีความพร้อมและความตั้งใจแล้วที่จะกระทำแล้วก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนามาก จึงกล่าวได้ว่าความพร้อมเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบของความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์เป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านให้ความสนใจและใส่ใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ 2) องค์ประกอบด้านการเข้า ไปมีส่วนร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ การร่วมคิดร่วมวางแผนในกิจกรรมสถาบัน การเข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมสถาบัน และการร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของความพร้อมดังกล่าวไปสร้างแบบวัดความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

ดังนั้นสามารถสรุปนิยามของความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ว่าหมายถึง "ปริมาณความมุ่งมั่นตั้งใจและการเตรียมตัวของนักศึกษาที่จะแสดงออกทางบวกในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์"

3.2 การวัดความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

ในการวัดความพร้อมของงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของวรวรรณ อัสวกุล (2551) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแก่มารดาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพบุตรก่อนวัยเรียน โดยใช้แบบวัดความพร้อมที่จะทำพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพบุตร ประกอบด้วย ประโยค 16 ประโยค เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลยและในงานวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน และ อัมพร ม้าคะนอง (2552) ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการที่มีผลต่อพฤติกรรมการพัฒนานักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบวัดความพร้อมที่จะพัฒนานักเรียน ประกอบด้วย ประโยค 12 ประโยค เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย ส่วนงานวิจัยของอุบล พงษ์พัฒน์ (2556) ที่ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการพัฒนาพฤติกรรมแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบวัดความพร้อมในการแสวงหาและการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย ประโยค 10 ประโยค เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 หน่วย ตั้งแต่จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย

การวัดความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ในการวิจัยครั้งนี้ วัดโดยให้นักศึกษารายงานว่าตนเองพร้อม หรือมีความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมมหาวิทยาลัยอย่างสร้างสรรค์โดยใช้แบบวัดซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีจำนวน 10 ข้อ แต่และข้อมีมาตราประเมิน 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” สร้างโดยผู้วิจัย ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์สูง ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ต่ำ

ตอนที่สอง สาเหตุและการสร้างสาเหตุของพฤติกรรมและเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

ตอนที่สองนี้ประกอบด้วย สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงรายละเอียดแต่ละประเด็นไปตามลำดับ

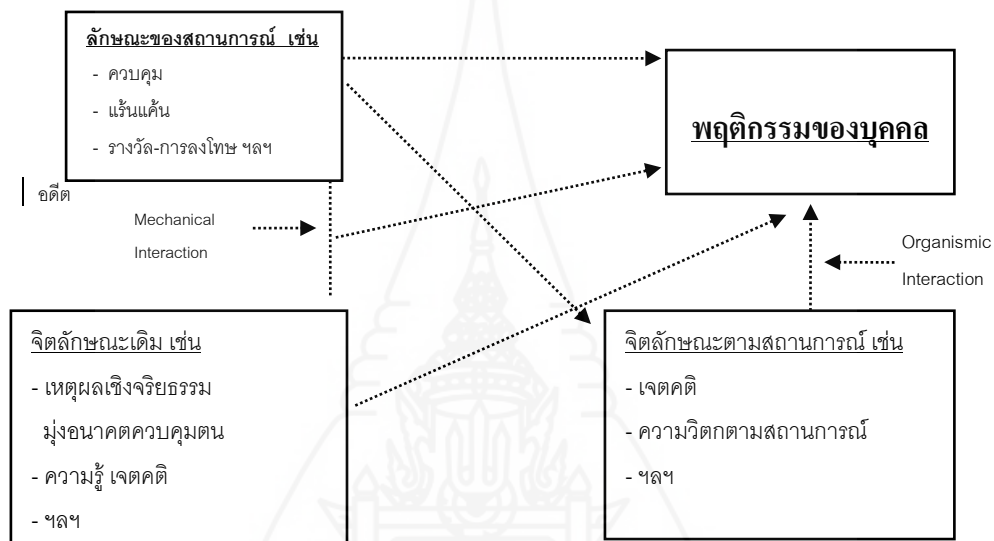
1. สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมและเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

1.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุของจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล มีหลายทฤษฎีแต่ได้เลือกทฤษฎีที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาครั้งนี้ 2 ทฤษฎี คือ รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม และทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ

1.1.1 รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) รูปแบบทฤษฎีนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2541) ได้สรุปว่าเป็น รูปแบบหนึ่งของทฤษฎีต่าง ๆ ที่ศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ตลอดจนประสิทธิภาพในการบริหารของหัวหน้า นักจิตวิทยากลุ่มหนึ่งได้ประมวลทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ใช้รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมนี้เอาไว้ แล้วสรุปว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีสาเหตุได้ถึง 4 ประเภท คือ 1) ลักษณะของสถานการณ์ปัจจุบัน 2) จิตลักษณะเดิมของผู้กระทำ 3) จิตลักษณะร่วมกับสถานการณ์ ที่เรียกว่าปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical Interaction) อาจวิเคราะห์ได้โดยการใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง โดยมีตัวแปรทางจิตและสถานการณ์เป็นตัวแปรอิสระ 2 ตัว และพฤติกรรมเป็นตัวแปรตาม นอกจากนั้น ในการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรม ตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมนี้ ยังมีตัวแปรสาเหตุ ประเภทสี่ คือ 4) จิตลักษณะตามสถานการณ์ หรือเรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบในตน (Organismic Interaction) เป็นลักษณะทางจิตของบุคคลผู้กระทำที่เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันของบุคคล กับจิตลักษณะเดิมของเขาทำให้เกิดจิตลักษณะตามสถานการณ์ ในบุคคลนั้นขึ้น เช่น ทักษะติดต่อสถานการณ์นั้น หรือต่อพฤติกรรมที่จะทำ ความวิตกกังวลตามสถานการณ์ และความเชื่ออำนาจในตนในเรื่องนั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550) ยังได้สรุปไว้ว่าในการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมของมนุษย์มีนักวิชาการโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ร่วมกันเสนอความคิดที่ว่า 1) พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากสาเหตุที่สำคัญหลายด้าน โดยสายที่สำคัญ คือ

สาเหตุทางจิตลักษณะ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีต่าง ๆ ในแนวจิตนิยม (Trait approach) และสาเหตุด้านสถานการณ์จากทฤษฎีต่าง ๆ ในแนวพฤติกรรมนิยม (Behavioral approach) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีต่าง ๆ ในแนวสถานการณ์นิยม และ 2) ในสาเหตุแต่ละด้าน ยังประกอบด้วยสาเหตุหลายประการด้วย จากพื้นฐานความคิดเช่นนี้ทำให้เกิดการสรุปแนวคิดที่เป็นสังกะกับใหญ่โดยรวมในการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคล ที่เรียกว่ารูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interaction model)

ภาพที่ 2.1 แสดงการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมด้วยรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model)

ที่มา : (Magnusson & Endler, 1977 และ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541)

นักวิชาการคนสำคัญของวงวิชาการทางพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทย คือ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้เขียนบทความเกี่ยวกับรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมและการประยุกต์ใช้รูปแบบทฤษฎีนี้ในลักษณะต่าง ๆ และสรุปสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์ แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก สาเหตุด้านสถานการณ์ (Situational factors) สิ่งที่อยู่รอบตัวบุคคล ต่างมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล มักอยู่ในลักษณะเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัวดี ความ และแสดงพฤติกรรมเพื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่รอบตัว หลังจากนั้นบุคคลจึงแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นผลของการได้รับการสนับสนุน ทางสังคมจากคนรอบข้างเป็นต้น สถานการณ์เหล่านี้อาจอยู่ใน

ลักษณะ 2 ประการ คือ ประการแรกสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ประการที่สอง สถานการณ์ที่ขัดขวางมิให้เกิดพฤติกรรม (ดูเดือน พันธมนาวิน, 2550)

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม เป็นรูปแบบทฤษฎีการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมจาก 2 สาเหตุใหญ่ ๆ คือ สาเหตุภายในตัวมนุษย์เอง โดยใช้รูปแบบจิตลักษณะ (Traits Model) เป็นการศึกษาลักษณะที่อยู่ภายในตัวบุคคล ได้แก่ การศึกษาบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งประกอบขึ้นด้วยลักษณะทางจิตย่อย ๆ หลายลักษณะ ที่คงสภาพอยู่ภายในตัวบุคคล และรูปแบบสถานการณ์นิยม (Situationism Model) ที่มีหลักการว่าพฤติกรรมย่อมเป็นไปตามสถานการณ์หนึ่ง มากกว่าจะเกิดจากลักษณะภายในตัวบุคคล เพราะสถานการณ์ภายนอกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม สามารถแก้ไขปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ได้ โดยสถานการณ์แวดล้อมภายนอก เงื่อนไขทางสังคม และสิ่งเร้าต่าง ๆ จะมีอิทธิพลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะต่าง ๆ กัน ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมเน้นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ที่เขาประสบอยู่ ซึ่งเป็นแหล่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคล หลักสำคัญของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมคือ มีการกำหนดตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมไว้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) สถานการณ์ คือ ลักษณะของสถานการณ์ที่มีความหมายก่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น 2) ระหว่างสถานการณ์ ปัจจุบันของบุคคล กับจิตลักษณะเดิมของเขา ทำให้เกิดจิตลักษณะตามสถานการณ์ในบุคคลนั้นขึ้นมา และ 3) จิตลักษณะเดิม คือ ลักษณะทางจิตของผู้กระทำ

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันและเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันของนักศึกษาว่ามีสาเหตุมาจาก 3 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้จัดตัวแปรในกลุ่มที่สำคัญ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับเจตคติและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) ปัจจัยทางสถานการณ์ซึ่งมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการจัดกระทำ คือ การฝึกจิตลักษณะและการฝึกทักษะ และส่วนที่เป็นการรับรู้สถานการณ์ของผู้รับการฝึก ได้แก่ การมีตัวแบบที่ดี การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบัน 2) จิตลักษณะเดิม ได้แก่ สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตน การอบรมเลี้ยงดู 3) จิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน

1.1.2 ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมแสดงถึงสาเหตุ

ของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่ง พฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีนี้ของเดือน พันธมนาวิน (2538) สร้างจากการสรุปผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวของเยาวชนและประชาชนไทยอายุ 6 ถึง 60 ปี จำนวนหลายพันคน ซึ่งเป็นผลการวิจัยในประเทศไทยในช่วง 20 ปีนี้

สาระสำคัญของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนำเสนอโดยสังเขปโดยสรุปจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 หน้า 2 ถึง 4) ได้ดังนี้ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นดอกและผลไม้ของต้นไม้ ส่วนลำต้นและส่วนที่เป็นราก ในส่วนแรกคือ ดอกและผลไม้บนต้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำดีละเว้นความชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกเป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็งผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ที่น่าปรารถนา มีสาเหตุอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ อันประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้านคือ (1) เหตุผลเชิงจริยธรรม (2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง (3) ความเชื่ออำนาจในตน (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (5) ทศณคติ คุณธรรม และค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือสถานการณ์นั้น) ถ้าต้องการที่จะเข้าใจ อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมชนิดใด จะต้องใช้จิตลักษณะบางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบจึงจะได้ผลดีที่สุด ส่วนที่สามของต้นไม้จริยธรรมคือ รากของต้นไม้ ซึ่งเป็นจิตลักษณะกลุ่มที่สอง มี 3 ด้านคือ (1) สติปัญญา (2) ประสบการณ์ทางสังคม และ (3) สุขภาพจิต จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุจริงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ โดยจิตลักษณะทั้ง 5 นี้จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลมีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการจึงเป็นสาเหตุของสาเหตุของพฤติกรรมของคนดี และของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากนี้ อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วด้วย

แต่เดิมนั้น ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ได้แสดงถึงสาเหตุทางจิตใจที่ลำต้นเพียง 4 ประการที่เกี่ยวข้องกับการที่บุคคลจะมีพฤติกรรมการทำดีละเว้นชั่ว หรือที่เรียกว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมแต่ต่อมาได้นำผลวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมทางด้านการงาน อาชีพ และพฤติกรรมการรักษาสุขภาพอนามัยมาประกอบด้วย จึงได้เพิ่มพฤติกรรมของคนเก่งเข้ามาเป็นดอก ผลรวมกับพฤติกรรมของคนดี และได้เพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นจิตลักษณะที่สำคัญของคนที่มีพฤติกรรมหลายชนิดดังกล่าวข้างบนนี้ เข้าที่ลำต้นของต้นไม้จริยธรรม รวมเป็น 5 ด้าน จึงทำให้

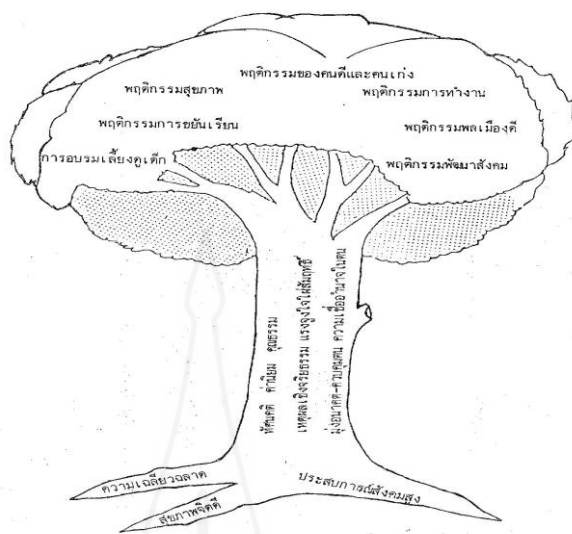

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของคนไทยนี้มีลักษณะที่กว้างขวางครอบคลุมพฤติกรรมที่น่าปรารถนาของคนไทยทางด้านที่สำคัญได้ครบถ้วน

สำหรับประโยชน์ของทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) ได้สรุปไว้มี 4 ด้านคือคือ (1) เป็นกรอบในการกำหนดลักษณะทางจิต และพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับคนดีและคนเก่ง คือ มีจิตลักษณะที่สำคัญ ที่เป็นแก่นของจิตใจของคนไทยจิตลักษณะส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่าง ๆ มากมายถ้าพัฒนาจิตลักษณะเหล่านี้แล้ว จะทำให้เกิดผลดีต่อพฤติกรรมทั้งหลาย (2) กำหนดจิตลักษณะที่บกพร่องควรพัฒนา เมื่อทราบว่าคนดีคนเก่งต้องมีจิตลักษณะ 8 ประการ เพื่อเกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาแล้วก็ทำการวิจัยแบบตรวจอาการ ในกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะพัฒนา ว่าเขาเหล่านั้นเดิมมีจิตลักษณะใดบ้างที่เหมาะสมอยู่แล้ว และมีลักษณะใดบ้างที่บกพร่องเท่านั้น ไม่ควรพัฒนาจิตลักษณะเดิมที่เหมาะสมแล้วซ้ำอีก เพราะจะทำให้สิ้นเปลืองเวลาและทรัพยากรโดยใช่เหตุฉะนั้นทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมประกอบกับงานวิจัยตรวจอาการจะช่วยบอกให้นักพัฒนาจริยธรรมทราบว่าสมควรจะพัฒนาจิตลักษณะใดบ้างที่ยังขาดไปในคนที่จะมารับการพัฒนา นั้น ๆ (3) ช่วยให้ทราบว่าควรพัฒนาจิตลักษณะใดก่อนตามทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ซึ่งจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคนให้เป็นคนดีและคนเก่งคือ การพัฒนาที่รากของต้นไม้ ซึ่งเป็นการสร้างพื้นฐานทางจิตใจเป็นเบื้องต้นและ (4) ช่วยบอกได้ว่าผู้ที่เข้ารับการพัฒนานั้นมีความพร้อมทางจิตใจกี่ด้าน อะไรบ้างการพัฒนาจึงจะได้ผลดีอย่างจริงจัง

โดยสรุป ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยนี้ แสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลระหว่างจิตลักษณะ 8 ด้าน กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ทฤษฎีนี้จึงมีสิ่งกับ (หรือมโนทัศน์) 9 ด้านด้วยกัน

ผลการวิจัยต่าง ๆ ยืนยันว่าจิตลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาต่อพฤติกรรมคนไทยโดยทั่วไปผู้ที่มีจิตลักษณะหลายด้านสูงจะเป็นผู้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่าง ๆ สูงกว่าผู้ที่มีจิตลักษณะหลายด้านต่ำ นอกจากนั้นผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของของครู-อาจารย์สังกัดกรุงเทพมหานครพบว่าผู้มีการสอนนักเรียนอย่างเหมาะสมเป็นผู้มีจิตลักษณะหลายประการสูงตามทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม โดยเฉพาะความเชื่ออำนาจในตนเองเกี่ยวกับงานที่ทำ ความชอบ ความพอใจในอาชีพครู (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2532) ดังนั้นจิตลักษณะของนักศึกษาที่เป็นปัจจัยด้านจิตลักษณะสำคัญได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตและเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน ปัจจัยทางจิตลักษณะเดิม ได้แก่ สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และปัจจัยทางสถานการณ์ได้แก่ การมีตัวแบบที่ดี การรับรู้ข่าวสารจึงเป็นจิตลักษณะที่ควรส่งเสริมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาต่อไป

ภาพที่ 2.2 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538)

1.2 สาเหตุของพฤติกรรมและเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษา

1.2.1 สาเหตุของพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันของนักศึกษา

พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์มีสาเหตุมาจาก 4 กลุ่ม ตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมและส่วนที่เป็นจิตลักษณะเดิมกับจิตลักษณะตามสถานการณ์ซึ่งตัวแปรส่วนใหญ่มาจากทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม จากงานวิจัยของสุภาสินี นุ่มเนียม (2546) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย สรุปได้ว่าสาเหตุของพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในครอบครัวและพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในโรงเรียนมีสาเหตุมาจากการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การมีสุขภาพจิตดีจากการมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง และความเชื่ออำนาจในตนสูงนอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากสถานการณ์คือ ทักษะ (เจตคติ) ที่ดีและความตั้งใจที่จะมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าวด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน (2547) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้าสถานีนามัย ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมได้แก่ พฤติกรรมการสนับสนุน

ด้านอารมณ์ พฤติกรรมการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร พฤติกรรมการสนับสนุนด้านวัสดุและ
พฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมเกิดจากสาเหตุทางจิตลักษณะเดิมของหัวหน้าได้แก่
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะการมุ่งอนาคตและความควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตนและประสบการณ์
ทางสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าจิตลักษณะทางสถานการณ์ซึ่งได้แก่ ทศนคติ (เจตคติ) ที่ดีต่อ
พฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมก็เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมดังกล่าวด้วย

ในส่วนงานวิจัยของฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะทาง
จิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาศาสนาบันราชภัฏ พบว่า
สาเหตุของพฤติกรรมตามสิทธิและหน้าที่กับพฤติกรรมเคารพกฎระเบียบและกฎหมายมีตัวทำนาย
สำคัญจากเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย สุขภาพจิตดี มุ่งอนาคตและความเชื่ออำนาจในตน
ของนักศึกษา นอกจากนี้งานวิจัยของสุภาวรัฐ ยอดระบำ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุ
แบบบูรณาการด้านบ้าน สถานศึกษาและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่จะรับผิดชอบ
ครอบครัวของนักศึกษาชายระดับปริญญาตรี ก็พบว่าจิตลักษณะตามสถานการณ์ได้แก่ การเห็น
แบบอย่างจากครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และจิตลักษณะเดิมได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต ทศนคติ
(เจตคติ) และสุขภาพจิตเป็นสาเหตุของพฤติกรรมความพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อครอบครัว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยทางจิตสำคัญ
ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต เจตคติ สุขภาพจิต และความเชื่ออำนาจในตน
กับปัจจัยทางสถานการณ์ เช่น การอบรมเลี้ยงดู การมีตัวแบบที่ดี การรับรู้ข่าวสาร เป็นสาเหตุ
สำคัญของพฤติกรรม จึงคาดว่าตัวแปรเหล่านี้จะเป็นสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการเข้าร่วม
กิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ และปัจจัยที่กล่าวมานี้
จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

1.2.2 สาเหตุของเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา สาเหตุของ
เจตคติของบุคคล จากงานวิจัยของสุภาวสินี นุ่มเนียม (2546) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทาง
สภาพแวดล้อมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนต้น ผลการวิจัย สรุปได้ว่าสาเหตุของทศนคติ (เจตคติ) ต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ใน
ครอบครัวและความตั้งใจที่จะมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่มาจากสาเหตุทางลักษณะของ
สถานการณ์ คือ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและสนับสนุนและใช้เหตุผล และสอดคล้องกับ
งานวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน (2547) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับ
พฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้าสถานีนอมาภัย ผลการวิจัยพบว่าจิตลักษณะเดิมของ
หัวหน้าได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน และ

ประสบการณ์ทางสังคมเป็นสาเหตุของทัศนคติ (เจตคติ) ที่ดีต่อพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมด้วย นอกจากนี้งานวิจัยของสุภาะรัฐ ยอดระบำ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการด้านบ้าน สถานศึกษาและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่จะรับผิดชอบครอบครัวของนักศึกษาชายระดับปริญญาตรี ก็พบว่าจิตลักษณะตามสถานการณ์ได้แก่ การเห็นแบบอย่างจากครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และจิตลักษณะเดิมได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต ทัศนคติ (เจตคติ) และสุขภาพจิตเป็นสาเหตุของของทัศนคติ (เจตคติ) ที่ดีต่อการรับผิดชอบต่อครอบครัว และนอกจากนี้ยังพบว่าเจตคติและความพึงพอใจในกิจกรรมและองค์กรเป็นตัวแปรทำนายพฤติกรรมอาสาสมัคร (Piliavin; et al. 1995; Piliavin; et al. 2002)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยทางจิตสำคัญซึ่งได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตน และการอบรมเลี้ยงดู กับปัจจัยทางสถานการณ์ เช่น การมีตัวแบบที่ดี การรับรู้ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญของเจตคติต่อพฤติกรรมดีต่าง ๆ จึงคาดว่าตัวแปรเหล่านี้ น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญของเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ และปัจจัยที่กล่าวมานี้จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อไป

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่กล่าวมาของเจตคติและพฤติกรรมเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นกับบุคคลทั่ว ๆ ไป ซึ่งหากผู้ใดมีปัจจัยเหล่านี้สูงก็จะส่งผลให้แสดงเจตคติหรือพฤติกรรมได้มาก แต่ปัจจัยเหล่านี้อาจเพิ่มให้มากขึ้นโดยการพัฒนาหรือการฝึกด้วยเนื้อหาหรือวิธีการที่เหมาะสมซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

2. การสร้างสาเหตุโดยการฝึกเพื่อพัฒนาจิตลักษณะและทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

การฝึกพัฒนาสาเหตุด้านจิตลักษณะและด้านทักษะหรือประสบการณ์ โดยการฝึกด้านจิตลักษณะจะทำการฝึกจิตลักษณะสำคัญ คือ เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และลักษณะการมุ่งอนาคตและความคุมตนเอง สำหรับการฝึกทักษะแบบบูรณาการ คือ การฝึกทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน ซึ่งจะได้กล่าวถึงแนวคิดของจิตลักษณะและทักษะเหล่านี้พร้อมทั้งแนวการฝึกเพื่อพัฒนาต่อไป ดังนี้

2.1 การฝึกเพื่อพัฒนาจิตลักษณะสำคัญ

การฝึกจิตลักษณะที่พบจากการประมวลเอกสารว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมด้านดีของนักศึกษาซึ่งเลือกมาศึกษา 3 จิตลักษณะได้แก่ เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรม สถาบันอย่างสร้างสรรค์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน การฝึกแต่ละจิตลักษณะมีแนวคิดและแนวทางดังต่อไปนี้

2.1.1 การฝึกเพื่อพัฒนา: เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

สถาบันอย่างสร้างสรรค์ เจตคติ หมายถึง จิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคล อยู่ในรูปแบบของความรู้สึก พอใจ ไม่พอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งความรู้สึกนี้เกิดจากความรู้เชิงประมาณค่าของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งนั้นคือความรู้ว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์หรือมีโทษมากน้อยเพียงใด จากนั้นเกิดความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งผลให้บุคคลนั้นมีความพร้อมที่จะกระทำสิ่งนั้นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความชอบหรือไม่ชอบของตน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2531)

ถ้าจะให้ความหมาย “เจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์” อย่างสั้น ๆ ก็สามารถกล่าวได้ว่า เป็นความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจของบุคคลที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันฯ ในการที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมสถาบันนั้นย่อมส่งผลถึงเจตคติของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมนั้น ๆ และย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของบุคคลเช่นเดียวกัน

ในการฝึกเพื่อพัฒนาเจตคตินั้น พิศมัย วิบุลย์สวัสดิ์และคณะ (2547) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องผลการฝึกจิตลักษณะและทักษะการพัฒนาเพื่อนต่อการช่วยเหลือเพื่อน ป้องกันความเสี่ยงต่อโรคเอดส์ในนักศึกษาชายระดับอุดมศึกษา ได้ทำการสร้างชุดฝึกเจตคติต่อพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาชาย มีลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือคือ 1) ศึกษาแนวทางการสร้างเครื่องมือ 2) ดำเนินการสร้างชุดฝึก 3) ตรวจสอบคุณภาพชุดฝึก 4) ปรับปรุงเครื่องมือ และ 5) จัดทำชุดฝึกที่ใช้จริง สำหรับการฝึกเจตคติฝึกโดย (1) ฝึกให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อการพัฒนาเพื่อนต่อการช่วยเหลือเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อโรคเอดส์ (2) ฝึกให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาผลการฝึกพบว่าคะแนนของเจตคติที่มีต่อเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงแปรปรวนไปตามปริมาณการฝึกหรือแบบการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (เมื่อวัดทันทีหลังฝึก1-2เดือน)

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาเจตคติให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาเพื่อให้เกิดเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ จึงได้สร้างกิจกรรมเพื่อฝึกขึ้นมา โดยใช้หลักการ วิธีการพัฒนาที่ได้จากการประมวลเอกสารนำมาสร้างชุดฝึกจิตลักษณะนักศึกษาซึ่ง ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) ผลดีและปัญหาจากการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันฯ ได้แก่ (1) ผลดีจากการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ เป็นการพัฒนาความรู้เชิงประเมิน

2.1.2 การฝึกจิตลักษณะสำคัญ : แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การที่บุคคลจะประสบ

ความสำเร็จในการกระทำใดการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลนั้นจะต้องมีความมุ่งมั่น มานะกระทำ
 จนสิ่งที่ต้องทำนั้นบรรลุผล คุณสมบัติเช่นนี้เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะที่สำคัญ คือ แรงจูงใจใฝ่
 สัมฤทธิ์ ซึ่งหมายถึง ความมุ่งมั่นมานะพยายาม อดทน ฝ่าฟันโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความ
 พยายามกระทำได้ดีที่สุดเพื่อบรรลุในสิ่งที่ปรารถนา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2540) นอกจากนี้
 ผลการวิจัยในต่างประเทศยังพบว่า การแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่แตกต่างกันอาจเกิดจาก
 แรงจูงใจที่แตกต่างกัน หรือเป็นการรวมกันของแรงจูงใจหลายประเภทเข้าด้วยกัน (Hans-Werner,
 2002 : 193)

ปัจจัยภายในที่สำคัญอีกด้านหนึ่งที่นาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษา คือ ลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งหมายถึงลักษณะของบุคคลที่มุ่งมั่นเพื่อเพิ่มมาตรฐานและรักษามาตรฐานการทำงานของตนให้อยู่ในระดับสูง หากนักศึกษาได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเราก็คาดเดาได้ว่าเป็นนักศึกษาที่ขยัน เรียวเก่ง เป็นผู้ที่เอาการเอางาน

รับผิดชอบในงานเพื่อได้ผลงานที่มีคุณภาพสูง จากผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงต้องการเป็นตัวของตัวเอง เห็นว่าตนเองเป็นที่พึงแห่งตนมากที่สุด หรือพึงผู้อาวุโสเหมือนเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจต่ำจากการประมวลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่มีความต้องการด้านนี้สูงมักจะอยากจะศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยมากกว่าผู้ที่มีความต้องการทางด้านนี้ต่ำและมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จสูงในการเรียน ได้คะแนนสูงในการเรียน โดยเฉพาะถ้าเนื้อหาวิชานั้นเกี่ยวข้องกับอาชีพในอนาคตและวางแผนที่จะทำงานในระดับสูง มีแนวโน้มที่ก้าวหน้าในงานอย่างรวดเร็ว มีการขยันงานและมีแนวโน้มจะประสบผลสำเร็จในธุรกิจของตนมากกว่าผู้ที่มีความต้องการด้านนี้ต่ำ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2533)

มีผู้ให้นิยามของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้มากมายที่สำคัญได้แก่ McClelland and other (1953) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุดโดยใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะห่อหุ้มอุปสรรคไม่สนใจเรื่องโชคชะตา มีการวางแผนในการดำเนินชีวิต มีความรับผิดชอบสูง รวมทั้งสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ นอกจากนี้ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2540) ได้ให้นิยามของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นความมุ่งมั่นมานะพยายามอดทน ฝ่าฟันไม่ว่าอุปสรรค มีความพยายามกระทำเพื่อให้บรรลุในสิ่งที่ปรารถนา

จากความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นักจิตวิทยาได้เสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

1) ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McClelland และคณะ
นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ทำการศึกษาวิจัย และฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างกว้างขวางได้ร่วมมือกับนักจิตวิทยาคนอื่น ๆ สร้างเครื่องมือวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ McClelland (1953) เชื่อว่าผู้ทำการทดสอบสามารถค้นพบความคิด ความสนใจ ค่านิยม ความต้องการและแรงจูงใจต่าง ๆ ซึ่งผู้ถูกทดสอบจะสะท้อนออกมาเกี่ยวกับความคิดฝัน สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปอธิบายพฤติกรรมของผู้ถูกทดสอบได้ จากการทดสอบนี้ให้นำเนื้อหาไปวิเคราะห์อย่างเป็นระบบสามารถบ่งชี้ว่าผู้ถูกทดสอบมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงหรือต่ำได้

จากการศึกษาครั้งนี้ McClelland ได้สรุปว่า ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงคือ ผู้ที่ชอบเสี่ยงพอสมควร (ปานกลาง) ต้องแข่งขันกับมาตรฐานแห่งความเป็นเลิศ และชอบใช้ประโยชน์จากข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลงานในอดีตของตน

2) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ Atkinson นักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่สนใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับแรงจูงใจ (หรือเหตุจูงใจ) ซึ่งทำให้บุคคล

มีพฤติกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ มี 2 ประการ คือ 1) แรงจูงใจเพื่อแสวงหาความสำเร็จ (Motive for success achievement) 2) แรงจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (Motive to avoid failure)

Atkinson (1958) ได้อธิบายองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลมีลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์คือ 1) สิ่งโน้มน้าวจิตใจเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยแรงจูงใจที่จะมุ่งไปสู่การประสบความสำเร็จ ปริมาณของความมุ่งหวังหรือโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ และค่าของสิ่งล่อใจ 2) สิ่งโน้มน้าวจิตใจหรือสิ่งจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว และค่าเฉลี่ยของสิ่งล่อใจที่เป็นเป้าหมายของความล้มเหลว และ 3) สิ่งยั่วยุภายนอกที่กระตุ้นให้อยากทำพฤติกรรมนั้น

การศึกษาด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล เช่น งานวิจัยของนีออน พิณประดิษฐ์ และคณะ (2545) ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธร 4 จำนวน 1,209 นาย ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวทำนายสำคัญอันดับแรกของพฤติกรรมการทำงานทั่วไปของตำรวจชั้นสัญญาบัตร และตำรวจชั้นประทวน โดยร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ อีก 8 ตัว ด้านจิตลักษณะ และสถานการณ์ สามารถทำนายความแปรปรวนพฤติกรรมการทำงานทั่วไปของตำรวจชั้นสัญญาบัตรและตำรวจชั้นประทวนได้ 36.43% และ 39.78% ตามลำดับกลุ่มรวม และผลการวิจัยยังบอกอีกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ยังเป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมการทำงานทั่วไปและการทำงานเฉพาะสายและ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน (2550) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมใฝ่รู้และใฝ่ดีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมก็พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนมากของนักเรียนเป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมใฝ่รู้และใฝ่ดีในการเรียนมากพฤติกรรมรับผิดชอบในการเรียนมากและพฤติกรรมคบเพื่อนอย่างเหมาะสมและในงานวิจัยของชวนชัย เชื้อสาธุชน (2552) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้คู่ความดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรทำนายสำคัญอันดับแรกของพฤติกรรมแสวงหาความรู้ โดยทำนายในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 39.3 และทำนายในกลุ่มย่อยตั้งแต่ 32.1-50. นอกจากนี้ Omoto; & Snyder, 1995 ได้ทำการศึกษาระบบแรงจูงใจของจิตอาสาพร้อมกับบุคลิกภาพชอบช่วยเหลือผู้อื่นพบว่าเป็นตัวแปรทำนายพฤติกรรมอาสาสมัครอย่างยั่งยืน

ในการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นในงานวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน และ อัมพร ม้าคะนอง (2552) ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการที่มีผลต่อพฤติกรรมพัฒนานักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ทำการสร้างชุดฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อพัฒนาจิตลักษณะในงานวิจัย วิธีการพัฒนา

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่น มานะบากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อแก่ครู คณิศาสตร์ โดยมีขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ ความหมายและลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) การฝึกให้ครูกิดอย่างใฝ่สัมฤทธิ์ ผลการวิจัยที่ วัดทันทีหลังฝึก พบว่าปริมาณความเพียรของครูที่จะพัฒนาตนเองและงานให้ประสบความสำเร็จ มีพิสัยระหว่าง 36-72 ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 62.97 คะแนน ค่ามัธยฐาน เท่ากับ 63.00 คะแนน และมี หน่วยเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.18 คะแนน ครูที่ได้คะแนนจากแบบวัดนี้มากเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์สูง

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้ เกิดขึ้นกับนักศึกษาเพื่อให้เกิดเจตคติและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ จึงได้สร้างกิจกรรมเพื่อฝึกขึ้นมา โดยใช้หลักการ วิธีการพัฒนาที่ได้จากการประมวลเอกสารนำมา สร้างชุดฝึกจิตลักษณะนักศึกษา โดยมี จำนวน 3 กิจกรรม คือ 1) กำหนดเป้าหมายชีวิต (1) กิจกรรมโล่ทองของชีวิตข้าพเจ้า โดยการให้นักศึกษาสำรวจความสำเร็จ ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นกับตนในอดีตพร้อมทั้งสามารถกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาตนเองและให้นักศึกษาเข้าใจว่า ชีวิตต้องมีเป้าหมายและเป้าหมายที่แท้จริงของเราคืออะไร กิจกรรม (2) ถ้าหากว่า โดยให้ นักศึกษากำหนดเป้าหมายที่สำคัญในชีวิตตนเอง 2) อุปสรรคและสิ่งเสริมหนุน (1) คีบถั่วหรรษา โดยให้นักศึกษาสำรวจและวางแผนจัดการกับปัญหาและอุปสรรค (ให้หมดไปหรือให้ลดลงไป) เพื่อ นำไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ (2) แผนการพัฒนาชีวิตของฉันให้ดีกว่าเดิมโดยการมอบหมาย ไปงานให้นักศึกษาสำรวจและวางแผนจัดการสิ่งเสริมหนุน (ให้มากยิ่งขึ้น) (3) สรุปแผนพัฒนาชีวิต ของนักศึกษา โดยการให้นักศึกษาสรุปสิ่งเสริมหนุน ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข ตลอดจนวิธี วางแผนจัดการ เพื่อการนำไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จได้ 3) ความพยายามคืออัศวินพิชิต ความสำเร็จ (1) ประสพการณ์ในอดีตของฉัน โดยการให้นักศึกษาสรุปรูปประสพการณ์ในอดีตที่ ผ่านมาว่าเคยประสบความสำเร็จเรื่องใดบ้างและก่อนที่จะประสบความสำเร็จได้ประสบกับปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้างพร้อมทั้งยกตัวอย่างแรงบันดาลใจให้ตั้งใจและพยายามอย่างไม่ลดละจน ไปสู่ความสำเร็จ (2) กรณีศึกษา ชีวิตต้องสู้เพื่อความสำเร็จ ให้นักศึกษาได้ศึกษาตัวอย่าง ความสำเร็จ ของชีวิตที่เกิดจากความพยายามอย่างไม่ลดละ อดีตชีวิตของบุคคลที่ประสบ ความสำเร็จ แลกเปลี่ยนประสพการณ์ ระหว่างนักศึกษา สรุปและปฎิญาณ โดยใช้เวลาฝึกทั้งสิ้น 3 ชั่วโมง

จากรูปแบบและกิจกรรมการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้นดังกล่าว คาดว่าการฝึกด้วยชุดกิจกรรมจะสามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้

2.1.3 การฝึกเพื่อพัฒนา: ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนควบคุมตน

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล เล็งเห็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนในอนาคตและเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, งามตา และคณะ, 2536:38) รวมทั้งความเข้าใจและมองเห็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างทะลุปรุโปร่งและตรงกับความเป็นจริง เนื่องจากบางคนคาดการณ์ไว้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แต่ไม่ยอมรับความจริงที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะเรื่องที่ไม่เป็นผลดีกับตน หรือบางคนมองไม่เห็นว่าการกระทำของตนจะส่งผลเช่นไรในอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2537:86)

ความสามารถควบคุมตน ประกอบด้วยลักษณะทางจิต คือ การเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมที่แสดงถึงการอดได้รอได้ เพราะเชื่อว่าการกระทำของตนจะส่งผลให้เกิดผลดีตามที่ตนต้องการได้นั้นคือการมีผลสืบเนื่องมาจากการมุ่งอนาคตนั่นเองและนอกจากนั้นความสามารถควบคุมตนยังเกี่ยวข้องกับการไม่หวังผลจากภายนอก แต่เป็นการที่บุคคลให้รางวัลกับตนเองหรือการลงโทษตนเอง โดยรางวัลที่ให้แก่ตนเองอยู่ในรูปของความพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนการลงโทษตนเอง ก็คือ การเกิดความไม่สบายใจ วิตกกังวล และละอายใจ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2543 : 92-93)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเป็นความสามารถของบุคคลที่จะคาดการณ์ไกลไปในอนาคต โดยคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้น ทั้งผลดีและผลเสีย และเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นนั้น นอกจากผู้ที่มุ่งอนาคตจะเป็นผู้ที่สามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตน โดยมีการกำหนดโครงการระยะสั้นและระยะยาวให้กับตนเองด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการงาน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ และด้านจริยธรรมเป็นต้น ลักษณะมุ่งอนาคต คือ ส่วนต้นของปรากฏการณ์ ลักษณะมุ่งอนาคตนี้มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถคาดการณ์ไกลว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลและอาจจะกล่าวได้ว่าผู้ที่สามารถคาดการณ์ได้อย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาสูงโดยสามารถจะคิดและรับรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างชัดเจน 2) ความเชื่อว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น อาจจะเกิดขึ้นกับตนได้เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น และ 3) สิ่งที่จะเกิดในอนาคตมีคุณค่า หรือความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในปริมาณที่ไม่ลดลง

ส่วนการควบคุมตนหรือการมีวินัยในตนเอง จะเป็นส่วนปลายที่เกิดควบคู่กันคือมีการมุ่งอนาคตในบางเรื่องเกิดนำมาก่อน แล้วบุคคลต้องนำการควบคุมตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินไปตามที่ได้วางเป้าหมายเอาไว้ นั่นจนประสบความสำเร็จในเวลาที่กำหนดไว้ด้วย

ฉะนั้น การควบคุมตนเองสูงก็คือ การมีวินัยในตนเองซึ่งหมายความว่าถึงการจัดระเบียบพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนต้องการในเวลาที่ต้องการในอนาคต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539) ได้อธิบายลักษณะของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนว่าควรมีลักษณะดังนี้ 1) สามารถคาดการณ์ไกลมองเห็นความสำคัญของบุคคลและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม 2) หาแนวทางแก้ไขปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต 3) รู้จักการปฏิบัติให้อดได้รอได้ รอได้อย่างเหมาะสม 4) สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532) ได้สรุปลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน หมายถึงความสามารถที่จะคาดการณ์ไกลและเห็นความสำคัญของผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ สามารถที่จะละเว้นการกระทำพฤติกรรมบางชนิดหรือความสามารถที่จะเริ่มกระทำพฤติกรรมที่จะต้องใช้ความอดทนหรือเสียสละและทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีปริมาณ และคุณภาพที่เหมาะสมเป็นเวลานานพอดีที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการในอนาคตได้ ลักษณะมุ่งอนาคตนี้นักจิตวิทยาทั้งหลาย (Kolhberg, 1969; Mishel, 1974; Wright, 1974) พบหลักฐานว่าด้านหนึ่งของพลังอึดใจของบุคคลซึ่งจะเป็นทางให้ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับหรือชะลอการบำบัดความต้องการต่าง ๆ ของตนได้ ฉะนั้นผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะและไม่ใช่ผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจัดว่าเป็นผู้มีจริยธรรมสูงด้วย

จะเห็นได้ว่า ลักษณะการมุ่งอนาคตควบคุมตนและบางขั้นตอนของการควบคุมตนเอง เช่น การเปลี่ยนสภาพแวดล้อม การสังเกตตนเอง การบันทึกผลการกระทำของตนเอง การให้รางวัลตนเอง การตั้งเป้าประสงค์ของตนเอง การประเมินตนเองนั้น ไม่ว่าจะใช้แยกกัน หรือใช้พร้อม ๆ กัน มีประโยชน์และใช้ได้ผลมากในการเสริมสร้างและอนุรักษ์ พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เช่น การรักษาสุขภาพการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนและการทำงาน และการใช้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (บุญรับ ศักดิ์มณี 2532)

ในรายวิจัยของ พูนฤดี สุวรรณพันธ์ (2536) ได้ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาของนักเรียนในชุมชนที่มีระดับพัฒนาการพัฒนาต่างกัน พบว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย มีการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย และในงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2540) ได้วิจัยมหาคภ พบว่านักเรียนผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีเจตคติ

ที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย และพบว่าผู้ที่มุ่งปัจจุบันไม่มุ่งอนาคต ขาดการวางแผนชีวิต มองเห็นชีวิตไร้จุดหมาย จนอาจเกิดความวิตกกังวล สุขภาพจิตเสื่อม เมื่อขาดที่พึ่งยึดเหนี่ยว ขาดกำลังใจ เมื่อเกิดปัญหาหรือความเครียดก็อาจจะรับมือหรือจัดการกับปัญหานั้นไม่ได้หรือได้อย่างไม่เหมาะสม นำไปสู่ปัญหาทางพฤติกรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย สุพรรณทอง (2544) ที่ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษาศาสนาบ้านราชวิถี พบว่านักศึกษาที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเป็นผู้มีพฤติกรรมในการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมสูงทั้ง 2 ด้าน โดยพบในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม

ในส่วนของงานวิจัยของนภา ปิยศิริพันธ์ (2544) ที่ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักศึกษาศาสนาบ้านราชวิถี พบว่านักศึกษาที่มีลักษณะการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองเป็นตัวทำนายที่สำคัญของความตั้งใจที่จะไปเลือกตั้งในอนาคตของนักศึกษาอย่างเด่นชัดและในงานวิจัยของสมิตรา เจริมพันธ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่องจิตลักษณะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองเป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมเตรียมตัวก่อนเรียนและพฤติกรรมขณะเรียนในชั้นเรียนและพฤติกรรมหลังเรียนสำหรับมนตรี ธาดา (2546) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมขยันเรียนและฝึกซ้อมกีฬาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองเป็นตัวแปรทำนายสำคัญของพฤติกรรมขยันเรียน สำหรับการวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้าในสถานีนอมาถ์ตำบล พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองร่วมกับทัศนคติต่อพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมของหัวหน้ากลุ่มรวม สำหรับงานวิจัยของสุภาวรัฐ ยอดระบำ (2548) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการด้านบ้านสถานศึกษาและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่จะรับผิดชอบครอบครัวของนักศึกษาชายระดับปริญญาตรี พบว่านักศึกษาที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองในกลุ่มมีประสบการณ์คู่และกลุ่มรวมสามารถทำนายทัศนคติที่ดีต่อการรับผิดชอบครอบครัว ในงานวิจัยของชวนชัย เชื้อสาธุชน (2552) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้คู่ความดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองเป็นตัวทำนายสำคัญที่ทำนายพฤติกรรมยึดหลักสัจจะของนักศึกษาในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 61.2 และในกลุ่มย่อยได้ร้อยละ 47.6-68.7

การวิจัยในต่างประเทศ ก็พบว่าอิทธิพลของการจัดการกับตนเอง (self management) ว่าผู้สามารถจัดการกับตนเองได้ จะสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งแสดงให้เห็นผลของการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมและประสิทธิภาพการทำงาน (Uhl-Bein & Craen, 1998 อ้างใน โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ 2545)

ในส่วนของการสร้างชุดฝึกลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนในงานวิจัยของวรวรรณ อัสวกุล (2551) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแก่มารดาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพบุตรก่อนวัยเรียน ได้ทำการสร้างชุดฝึกลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนขึ้นใหม่โดยศึกษาจากวิธีการที่มีผู้จัดทำไว้ก่อน โดยกิจกรรมที่ 1-2 ฝึกให้นักเรียนเข้าใจและรู้ความหมายและประโยชน์ของลักษณะมุ่งอนาคต กิจกรรมที่ 3 ฝึกให้รู้จักผลดีผลเสียของพฤติกรรม กิจกรรมที่ 4 ฝึกให้นักเรียนคิดถึงชีวิตในอนาคต กิจกรรมที่ 5-7 ฝึกทักษะการควบคุมตนเองและกิจกรรมที่ 8-10 ฝึกควบคุมตนเองเพื่อพัฒนากิจกรรมการแบ่งปัน ผลการวิจัยพบว่ามารดาที่ได้รับการฝึกจิตฯ มีลักษณะมุ่งอนาคต (วัดทันทีหลังฝึก) มากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการฝึกจิตฯ แปรปรวนไปอย่างเชื่อมั่นได้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 13 จาก 14 กลุ่ม และในงานวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน และ อัมพร ม้าคะนอง (2552) ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการที่มีผลต่อพฤติกรรมการพัฒนานักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเพื่อให้ครูมีการวางแผนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถควบคุมตนให้กระทำตามสิ่งที่ตนวางแผนไว้จนสำเร็จ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การสำรวจตนเองเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 2) บทเรียนด้วยตนเอง และ 3) การฝึกทักษะการควบคุมตนเอง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มครูที่ได้รับการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความพร้อมทางสถานการณ์มาก (เมื่อวัดผลทันที) มีจำนวน 189 คน (59.8%)

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาเพื่อให้เกิดเจตคติและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ จึงได้สร้างกิจกรรมเพื่อฝึกขึ้นมา โดยใช้หลักการ วิธีการพัฒนาที่ได้จากการประมวลเอกสารนำมาสร้างชุดฝึกจิตลักษณะนักศึกษาโดยมี ทั้งหมด 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) เพื่ออนาคตที่ดี มีสองกิจกรรม คือ กิจกรรมชีวิตของนักศึกษาปี 1 ในรั้วราชภัฏ โดยการฝึกให้นักศึกษาฝึกการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และกิจกรรมถ้ำฉันเป็นแบบนี้ละ เป็นการฝึกให้นักศึกษาตระหนักและสามารถคิดถึงเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นก็อาจจะเกิดขึ้นกับตนเองได้เช่นกัน 2) เป้าหมายสำคัญใน

อนาคตของฉัน มี 1 กิจกรรมคือ กิจกรรมเป้าหมายสำคัญในอนาคตของฉัน โดยการฝึกให้นักศึกษาตั้งเป้าหมายใหญ่ในชีวิตพร้อมทั้งแตกเป้าหมายใหญ่ออกเป็นเป้าหมายย่อยแล้วลงมือกระทำเป้าหมายย่อยแต่ละเป้าหมายพร้อมทั้งการฝึกให้รางวัลตนเองเมื่อทำเป้าหมายย่อยแต่ละเป้าหมายสำเร็จเพื่อไปนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายใหญ่ และ 3) เวลากับความหวัง มี 3 กิจกรรม คือ (1) คุณค่าแห่งกาลเวลา โดยการฝึกให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่จะทำให้ตระหนักและได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าของเวลา (2) ผลแห่งรอยยิ้ม โดยการฝึกให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่จะทำให้ตระหนักถึงผลของการรอยยิ้มอย่างอดทนและมุ่งมั่นที่คุ้มค่า (3) ก้าวไปสู่จุดหมาย โดยการฝึกให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่เป็นการฝึกควบคุมตนเองจนสามารถฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคจนไปสู่จุดหมายได้ โดยใช้เวลาฝึกทั้งสิ้น 3 ชั่วโมง

จากรูปแบบและกิจกรรมการฝึกลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองที่สร้างขึ้นดังกล่าวคาดว่าจะการฝึกด้วยชุดกิจกรรมจะพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองได้

2.2 การฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

การฝึกทักษะแบบบูรณาการ

ทักษะ หมายถึง ความสามารถที่บุคคลที่ไม่เคยมี แต่ได้เรียนรู้จนกระทั่งสามารถทำได้อย่างชำนาญ เช่น ทักษะชีวิตเป็นความสามารถซึ่งประกอบด้วยความรู้ เจตคติและทักษะในการจัดการกับปัญหารอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต (กรมสุขภาพจิต, 2542) นอกจากนี้ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2553) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะของบุคคลมักจะพัฒนาด้านความรู้ เจตคติและการฝึกปฏิบัติควบคู่กันไปด้วยการพัฒนาทักษะของบุคคลจึงนิยมใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หลักของกระบวนการกลุ่ม และหลักของการปรับพฤติกรรมโดยวิธีการควบคุมตนเองและวรรณ อัสวกุล (2551) ได้กล่าวถึงแนวในการพัฒนาทักษะไว้ว่าเป็นการใช้วิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจถึงพฤติกรรมนั้น

การฝึกทักษะแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการกระทำและความสามารถต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการให้ทำพฤติกรรมของการเข้าร่วมกิจกรรมและฝึกการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ด้วยชุดฝึกที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งพัฒนาขึ้นตามหลักและวิธีการพัฒนาทักษะ

การพัฒนาทักษะบุคคลมักจะพัฒนาด้านความรู้ เจตคติและการฝึกปฏิบัติควบคู่กันเสมอ ดังนั้นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของบุคคลจึงนิยมใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ซึ่งจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการเรียนรู้ครบถ้วนทั้ง 3 ประการ การวิจัยเชิงทดลองนี้ผู้วิจัยได้สร้างชุดฝึกทักษะการเข้าร่วม

กิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หลักของกระบวนการกลุ่ม และการปรับปรุงพฤติกรรมโดยวิธีการควบคุมเอง โดยมีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

ทฤษฎีการปรับปรุงพฤติกรรม (Behavior Modification) การปรับปรุงพฤติกรรม หมายถึง การนำหลักการหรือแนวคิดการศึกษาพฤติกรรมของนักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอย่างเป็นระบบ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต 2536: 3) เช่น แนวคิดเรื่องการให้รางวัล การลงโทษและการเสริมแรงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจูงใจหรือกระตุ้นให้บุคคลมีกำลังใจ ในการควบคุมตนให้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์จนเป็นนิสัย โดยเน้นความสำคัญเรื่อง การตรวจสอบอย่างมีระบบและประเมินประสิทธิผลของการนำเทคนิคต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรม กระบวนการปรับปรุงพฤติกรรมมีวิธีการที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) วิธีการให้แรงเสริมบวก หมายถึง การให้ตัวเสริมแรงบวกหลังจากบุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และมีผลให้เขาสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น สิ่งที่เป็นตัวเสริมแรงบวกเช่น อาหาร ขนม ของเล่น คำชมหรือการพักผ่อน เป็นต้น การเสริมแรงบวกมี 5 วิธี คือ การให้บัตรกำนัลและสิ่งของที่ต้องการได้ การพรีแมค การลดความผูกพัน การแต่งพฤติกรรมและการใช้ตัวแบบ และ 2) วิธีการควบคุมด้วยพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ (Aversive Control) มี 4 วิธีคือ การบังคับนอกเวลา การเสียค่าปรับ การแก้ไขเกิน และการลดความไวอย่างเป็นระบบ ส่วนการปรับปรุงพฤติกรรมโดยวิธีการควบคุมตนเอง มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมเดิม 2)การกำหนดเป้าหมายสูงสุดและเป้าหมายย่อยตามลำดับขั้น โดยเป้าหมายย่อยแต่ละขั้นควรเพิ่มปริมาณและคุณภาพของพฤติกรรมให้สูงขึ้นจากน้อยไปหามาก 3) การจัดสภาพแวดล้อมหรือการแสวงหาตัวช่วยเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละขั้นตอนสะดวกขึ้น 4) การให้รางวัลต่อความสำเร็จของตนเองเป็นระยะ ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2540: 14-23)

การวิจัยก่อนหน้านี้ที่มีการฝึกพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมได้แก่ การศึกษาของพิสมัย วิบูลสวัสดิ์ (2547) ซึ่งได้พบว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกทักษะการพัฒนาเพื่อน เพื่อป้องกันโรคเอดส์วัดทันทีหลังฝึก มีความตั้งใจพัฒนาเพื่อน และมีความตั้งใจหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์สูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึก ทั้งนี้ยอมรับยืนยันได้ว่าการฝึกทักษะการพัฒนาเพื่อน ซึ่งเป็นการฝึกทักษะต่าง ๆ ในการช่วยเพื่อนเพื่อป้องกันความเสี่ยงต่อโรคเอดส์ โดยการให้ผู้ร่วมกิจกรรม ตระหนักในคุณค่าของการช่วยเพื่อนฝึกทักษะในการแก้ปัญหาให้เพื่อน หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และยังปรากฏว่าในกลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะการพัฒนาเพื่อนมีจิตลักษณะด้านต่าง ๆ ในการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์คือ การควบคุมตนโดยรวม การเปลี่ยนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การเชื่ออำนาจในตน และความตั้งใจพัฒนาเพื่อนโดยตรงแตกต่างไปจากกลุ่ม

ที่ไม่ได้รับการฝึกในทางที่ดีกว่า มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ โดยจิตลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วล้วนส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาจิตใจของตน ประกอบกับการมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพการเกิดโรคและการป้องกันโรคซึ่งจะมีได้จากการที่บุคคลมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีประสบการณ์ในสังคม และมีสุขภาพจิตดี ซึ่งก่อนหน้านี้ก็มีงานวิจัยของแสวง ทวีคุณ (2546) ที่พบว่าครูที่ได้รับการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตนในการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน และการปฏิบัติต่อนักเรียนแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะและการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน พบในกลุ่มรวมและกลุ่มเพศชาย

ต่อมาฤกษ์ชัย คุณูปการ (2550) ได้ทำการศึกษาสร้างชุดฝึกทักษะต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านสิทธิและหน้าที่ ในงานวิจัยเรื่องผลของการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสิทธิและหน้าที่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยการการวิจัย (วัดผล 3 เดือนหลังฝึก) พบว่า ค่าเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษากลุ่มฝึกทักษะฯ สูงกว่าค่าเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษากลุ่มไม่ฝึกทักษะ (ค่าเฉลี่ย 47.42 และ 45.35) แสดงว่านักศึกษากลุ่มฝึกทักษะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มไม่ฝึกทักษะ

และงานวิจัยของดุจเดือน พันธมนาวิน และ อัมพร ม้าคนอง (2552) ได้ทำการสร้างชุดฝึกทักษะและกระบวนการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ในการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการที่มีผลต่อพฤติกรรมพัฒนานักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นผลการวิจัยพบว่าทัศนคติของครูต่อการพัฒนานักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรเชิงเหตุ โดยการฝึกจิตลักษณะและทักษะทางพฤติกรรมศาสตร์มีอิทธิพลมากที่สุด คือ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .38 โดยตัวแปรอิสระเชิงสาเหตุในโมเดลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติต่อการพัฒนานักเรียนได้ 43 %

งานวิจัยของอุบล พงษ์พัฒน์ (2556) ได้ทำการสร้างชุดฝึกทักษะการแสวงหาข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และชุดฝึกทักษะการใช้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ในงานวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นผลการวิจัยพบว่าการฝึกจิตลักษณะร่วมกับการฝึกทักษะสามารถทำนายพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลสารสนเทศฯ ได้ร้อยละ 13.6 ถึง 19.4 และพฤติกรรมการใช้ข้อมูลสารสนเทศฯ ได้ร้อยละ 14.9 ถึง 19.6 และในงานวิจัยของญาณิน คุณา (2556) ยังได้สร้างชุดฝึกทักษะความรับผิดชอบและชุดฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบและพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี พบว่าการฝึกทักษะ (การฝึกแบบ 50 % หรือฝึกทักษะแบบที่ 2)เป็นตัวแปรทำนายพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี ที่สำคัญเป็นลำดับที่สอง ทำนายได้ร้อยละ 53.8 รองจากการรับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตยซึ่งทำนายได้ร้อยละ 55.5

ในการสร้างชุดฝึกทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการปรับพฤติกรรมเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผนด้านต่าง ๆ โดยเน้นให้นักศึกษาฝึกการวางแผนและฝึกการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการควบคุมอย่างเป็นระบบ เช่น การกำหนดเป้าหมายสูงสุด การวิเคราะห์พฤติกรรมเดิม การกำหนดเป้าหมายย่อย การกำหนดวิธีการดำเนินการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย วิธีการเสริมแรงหรือการให้รางวัลต่อความสำเร็จของตนเองและการแสวงหาตัวช่วยหรือการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จ โดยมีทั้งหมด 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมมหาวิทยาลัยที่น่าสนใจ กิจกรรมมหาวิทยาลัย ที่น่ารู้ โดยการฝึกให้นักศึกษารู้จักและเข้าใจความหมายของกิจกรรมสถาบันตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมแต่ละประเภท 2) กิจกรรมนี้ ลุยเลย โดยการฝึกให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญและรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันเพื่อให้นักศึกษาหันมาสนใจใส่ใจในการให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมต่อไป 3) กิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยการฝึกให้นักศึกษาได้ระบุถึงความสำคัญและโยชน์ตลอดจนหน้าที่เชิงสร้างสรรค์ในการช่วยส่งเสริมกิจกรรมมหาวิทยาลัยทั้งนี้เพื่อเติมเต็มให้นักศึกษาเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ 4) กิจกรรมที่สนุกและมีสาระ โดยการฝึกให้นักศึกษาได้รู้จักและเรียนรู้การใช้ทักษะที่สำคัญตลอดจนการนำแนวคิด ทักษะและประสบการณ์ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ในการเข้าร่วมกิจกรรม 5) บทบาทของนักศึกษา กับกิจกรรมสถาบัน นักศึกษาจะมีส่วนร่วมอย่างไร โดยการฝึกให้นักศึกษาได้รู้และเข้าใจตลอดจนสามารถแสดงบทบาทพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ และ 6) การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ โดยการฝึกให้นักศึกษาได้เข้าใจตระหนักถึงการเรียนรู้และการใช้ทักษะต่าง ๆ ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ ใช้เวลาในการฝึก 6 ชั่วโมง

จากการศึกษานววิจัยที่เกี่ยวข้องจึงอาจสรุปได้ว่าการฝึกทักษะแบบบูรณาการจะสามารถส่งเสริมและพัฒนาเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันของนักศึกษาให้เพิ่มขึ้นได้

3. ปัจจัยเชิงสาเหตุสมทบของ การฝึกเพื่อพัฒนาเจตคติและพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

3.1 ปัจจัยเชิงสาเหตุสมทบที่เป็นจิตลักษณะเดิมของบุคคล ความพร้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสำคัญต่อการฝึกอบรมมากโดยที่จิตลักษณะเดิมของบุคคลที่สูง-ต่ำ แสดงถึงความพร้อมซึ่งอาจมีผลต่อพัฒนาการจากการได้รับการฝึกอบรมจากการประมวลเอกสารพบว่าจิตลักษณะเดิมของบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการรับรู้การพัฒนาได้แก่ สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจะได้นำเสนอโดยสังเขป

3.1.1 สุขภาพจิตกับเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันและพฤติกรรม
การเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนตัวและการทำงาน มักเป็นผู้ที่มีความสุข ไม่ตื่นตระหนกต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ซึมเศร้าหรือหม่อมอ้อยตายอยาก มีความวิตกกังวลพอประมาณ ซึ่งทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ลุล่วงอย่างดี สิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541)

ได้มีผู้ให้นิยามของสุขภาพจิตไว้หลายท่าน เช่น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540 : 55) สุขภาพจิต หมายถึง ลักษณะของความวิตกกังวล เช่น ผู้ที่มีความวิตกกังวลน้อย หรือเหมาะสมกับเหตุการณ์ คือ ผู้ที่มีสุขภาพจิตดี และในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีความวิตกกังวลมาก หรือมีความวิตกกังวลมากกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตไม่ดี ซึ่งในการพัฒนาบุคคล ให้เป็นคนดีและคนเก่ง สุขภาพจิตดีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุก นอกจากนี้ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547: 46) กล่าวไว้ว่า สุขภาพจิต หมายถึง ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม ช่วยให้บุคคลมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ปรับตัวอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมและสามารถทำนายและควบคุมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากสุขภาพจิตที่ดีหรือสุขภาพจิตที่สมบูรณ์นั้นจะเป็นพื้นฐานความพร้อมของจิตใจและอารมณ์ในบุคคลที่จะทำให้บุคคลมีความสามารถ ปรับตัว ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยที่คนที่มีสุขภาพจิตดีจะแสดงออกซึ่งความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น และสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างสรรค์รู้จักใช้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการที่นักศึกษาจะมีเจตคติและพฤติกรรมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน จึงมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตด้วย

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า “สุขภาพจิต” คือสภาวะที่สมบูรณ์พร้อมของจิตใจและอารมณ์ในบุคคลที่ได้รับการพัฒนาตามลำดับ โดยมีอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีบุคลิกภาพอย่างไร และมีความสามารถที่จะปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานที่ดี จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดี มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แตกต่างกับสถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานไม่ดี อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าสถานศึกษาที่พึงประสงค์ ควรที่จะมีการพัฒนาสภาพแวดล้อม 3 ประการคือ 1) พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่นอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบริเวณรอบสถานศึกษาให้เป็นระเบียบ สะอาด และร่มรื่น 2) พัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร พัฒนาความสัมพันธ์ของผู้สอนกับผู้เรียนให้มีความเป็นกันเอง ไม่สร้างความเครียดและความวิตกกังวลให้กับผู้เรียน 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมทางจิตใจ เช่น การสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันในกลุ่มครูและนักเรียน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมดังกล่าว มีส่วนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดี (ฤกษ์ชัย คุณูปการ, 2547)

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสุขภาพจิตกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลซึ่งมีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยในครั้งนี้เช่น ผลการวิจัยของโกศลมีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) พบว่าสุขภาพจิตเป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมจริยธรรมทั่วไปของครูโดยรวมกับความใกล้ชิดศาสนา และงานวิจัยของสุภาสินี นุ่มเนียม (2546) ยังพบว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ในงานวิจัยของฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547) สุขภาพจิตเป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย และงานวิจัยของสุภาะรัฐ ยอดระบำ (2548) พบว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมรับผิดชอบต่อครอบครัวมากกว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตแย่ นอกจากนี้ผลการวิจัยของดุจเดือน พันธมนาวิน (2550) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมใฝ่รู้และใฝ่ดีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ผลการวิเคราะห์หิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของสุขภาพจิตซึ่งเป็นจิตลักษณะเดิม สถานการณ์ จิตลักษณะตามสถานการณ์ และกลุ่มพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดีของนักเรียน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้อุบล พงษ์พัฒน์ (2556) ได้ทำการศึกษาสุขภาพจิต ในงานวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมการแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น พบว่านักเรียนที่มีสุขภาพจิตดีเมื่อได้รับการฝึกจิตลักษณะ

และทักษะจะมีพฤติกรรมแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศฯ และเจตคติในการแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศฯ สูงกว่านักเรียนประเภทตรงข้าม

สรุปว่าสุขภาพจิต หมายถึง สภาวะความพร้อมของจิตใจและอารมณ์ในบุคคลที่ได้รับการพัฒนาตามลำดับ ในการวัดสุขภาพจิตสามารถใช้แบบวัดของนักวิจัยท่านอื่นที่ได้ทำการสร้างและพัฒนาไว้เป็นอย่างดีแล้วและในงานวิจัยนี้เชื่อว่าสุขภาพจิตจะมีส่วนทำให้นักศึกษาผู้รับการฝึกได้รับประโยชน์ต่างกัน

3.1.2 ความเชื่ออำนาจในตน กับเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน และพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างอย่างสร้างสรรค์ ความเชื่ออำนาจในตนมีพื้นฐานมาจากความหวังของบุคคลที่ได้รับจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นแล้วขยายผลไปสู่พฤติกรรมอื่นหรือเหตุการณ์อื่นต่อมาพัฒนาเป็นเจตคติหรือบุคลิกภาพที่สำคัญของบุคคลนั้น ดังนั้นผลของการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลได้รับแต่ละครั้งย่อมเป็นมูลเหตุจูงใจให้บุคคลมีความคาดหวังที่จะแสดงพฤติกรรมครั้งต่อไป

ศักดิ์ชัย นิรันทวิ (2532) ได้ให้ความหมายความเชื่ออำนาจในตนว่า หมายถึงความคิดของบุคคลที่เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากความสามารถและการกระทำของตน นอกจากนี้ณัฐบล วัชรคุณ (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึงความเชื่อหรือทัศนคติของบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากความสามารถและการกระทำของตน ส่วนความเชื่ออำนาจนอกตน หมายถึง ความเชื่อหรือทัศนคติของบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากโชคกลาง ความบังเอิญ หรือเกิดจากความสามารถและการกระทำของผู้อื่น สำหรับพรพรรณ อุทัยวี (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึงความคิดของบุคคลที่เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีก็ตามเป็นผลจากการกระทำในอดีตหรือปัจจุบันที่เกิดจากทักษะ ความสามารถ หรือความชำนาญของตนเอง และเชื่อว่าตนสามารถทำนายผลที่เกิดขึ้นกับตนได้ รวมทั้งสามารถควบคุมผลนั้นได้

ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อและความคาดหวังของบุคคลว่าทำได้ดี ถ้าตนพยายามมากในทางที่ถูกก็เกิดผลดีมากด้วย และเชื่อว่าผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนนั้น มีสาเหตุจากตนเองเป็นส่วนใหญ่มิได้เกิดจากความบังเอิญหรือโชคเคราะห์จะทำให้

เป็นผู้กระตือรือร้นในการทำความดี ไม่ถ่อมมือถ่อมเท้า รอให้บุญหล่นทับ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543 : 127) และนอกจากนี้ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547) ยังได้สรุปความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ผลกรรมหรือผลตอบแทนที่บุคคลได้รับแต่ละครั้งย่อมเป็นเหตุจูงใจให้บุคคล มีความหวังในการกระทำครั้งต่อไปให้สูงขึ้น หรือต่ำลงไปได้ และการเชื่ออำนาจในตนมีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะ และพฤติกรรมของ นอกจากนี้ชวชนัน เชื้อสาธุชน (2552: 66) ได้กล่าวว่าความเชื่ออำนาจในตน หมายถึงปริมาณความคาดหวังทั่วไปของบุคคลว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตน โดยเชื่อว่าถ้าทำดีก็ได้รับผลดีตอบแทนและถ้าทำชั่วก็ได้รับผลชั่วตอบแทน และคนที่มีความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง บุคคลที่เชื่อว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่าง ๆ เกิดจากการกระทำของตนเอง ไม่ว่าด้านดีหรือด้านร้ายก็ตาม (Strickland, 1977: 221)

จากการประมวลเอกสารดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถสรุปความหมายของความเชื่ออำนาจในตนหมายถึง การมีความเชื่อหรือความคาดหวังว่า ผลดีหรือผลร้ายแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น มีสาเหตุมาจากความสามารถหรือความผิดพลาดของตนมากกว่าเป็นผลจากการกระทำของผู้อื่น เป็นผลของโชค การมีเคราะห์ ความบังเอิญหรือการบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บุคคลที่มีการเชื่ออำนาจในตนมาก จะเป็นผู้ที่มีความหวังในชีวิต มีความกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดี สามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับตนได้ด้วยตนเอง

บุคคลแต่ละคนอาจจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของปริมาณและความรุนแรงของความรู้สึกในด้านการทำนายหรือควบคุมสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น หรือสามารถควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนได้ และเชื่อว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของตน บุคคลประเภทนี้เรียกว่า ผู้ที่เชื่ออำนาจภายในตน (Internal locus of control) ส่วนบางคนจะรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าเราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมรอบตัว และไม่สามารถควบคุมสภาพต่าง ๆ ได้ เพราะเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยภายนอกซึ่งเราไม่อาจเข้าไปเกี่ยวข้องได้เลย เช่น โชคกลาง อำนาจเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจของคนอื่น บุคคลประเภทนี้เรียกว่า พวกที่เชื่ออำนาจนอกตน (External locus of control)(Rotter, 1966 อ้างถึงใน Siop.org.,2010)

Solomon & Oberlander (1974) ได้ทำการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจในตน-อำนาจนอกตน โดยอาศัยแนวคิดเบื้องต้นในทฤษฎีแรงจูงใจทั่ว ๆ ไป ซึ่งระบุว่าแรงจูงใจอันดับแรกของมนุษย์คือความพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้ได้ผล ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม จึงเป็นจิตลักษณะที่สำคัญของบุคคลโดยทั่วไป การควบคุมนี้จำแนกเป็นสองลักษณะคือ 1) การควบคุมพฤติกรรมของตนเอง การที่คนเลือกกระทำพฤติกรรมตามที่ตนคิดหรือต้องการเรียกว่าความเป็นตัวของตัวเอง แต่การกระทำพฤติกรรมตามที่คนอื่นชัก

สูงหรือบังคับจะเรียกว่าการคล้อยตาม 2) การควบคุมผลการกระทำ โดยพิจารณาว่าผลดังกล่าว นั้นเกิดจากทักษะความสามารถ และความพยายามของตนเองหรือเป็นเพราะอำนาจของโชคลาง โอกาสและการกระทำของคนอื่น ถ้าเป็นเพราะทักษะความพยายามของตนเองก็จะเรียกว่าความ เชื่ออำนาจในตน แต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคลาง หรือเกิดจากบุคคลอื่นจะเรียกว่าความเชื่ออำนาจ นอกตนอย่างไรก็ตาม การควบคุมพฤติกรรม และการควบคุมการกระทำอาจปะปนกันอยู่มากใน หลายสถานการณ์

ตามแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ถ้าบุคคลที่เชื่อว่าผลการ กระทำที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากเคราะห์กรรม โชคลาง และบุคคลอื่นที่มีอำนาจมากกว่า ตน ซึ่งไม่อาจควบคุมได้ บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกตน ส่วนบุคคลที่เชื่อว่าผล การกระทำที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดจากทักษะความชำนาญ หรือความสามารถของตน ตนสามารถ ควบคุมได้ บุคคลนั้นก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน

Rotter (1966) กล่าวว่า บุคคลที่เชื่ออำนาจในตน มักจะคิดว่าตนเองมี อำนาจหรือความสามารถในการทำนาย และควบคุมสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจ เกิดขึ้นกับตนได้ เช่น เชื่อว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ส่งผลให้บุคคลที่เชื่ออำนาจในตน มีความกระตือรือร้นต่อสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่จะเป็น ประโยชน์ต่อตนในอนาคต และมีความพยายามที่จะปรับปรุงสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ดีขึ้นตามลำดับ จึงเป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าหรือให้ความสำคัญกับความสำเร็จที่เกิดจากความพยายามของตน ส่วนบุคคลที่เชื่ออำนาจนอกตน (External Locus of Control) มักจะคิดว่าตนเองไม่มีอำนาจ หรือไม่มีความสามารถในการทำนาย และควบคุมสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น เชื่อว่าสิ่งที่เคยเกิดขึ้นกับตนเองในอดีต เกิดจากอิทธิพลของโชคลาง อำนาจเหนือธรรมชาติหรือ อำนาจของผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ตนไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลให้บุคคลที่เชื่ออำนาจนอก ตน มีความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์กดดันหรือท้าทายได้ดีกว่าบุคคลที่เชื่ออำนาจใน ตน เช่น กล่าวอ้างว่าความผิดพลาดช่วยให้เกิดการเรียนรู้ หรือคิดว่าเมื่อเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ จึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อสิ่งนั้นมากเกินไปเป็นต้น และอธิบายตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ทางสังคม (Social Learning Theory) ว่าบุคคลที่เชื่ออำนาจในตนหรือเชื่ออำนาจนอกตน มักจะมี พื้นฐานความเชื่อว่า ผลกรรมที่ตนได้รับจากการกระทำในครั้งแรก ๆ เป็นเหตุจูงใจให้ตนคิดว่า ควรจะได้รับผลกรรมทำนองเดียวกันในการกระทำครั้งต่อ ๆ ไป

สรุปว่า ความเชื่ออำนาจในตนหรือนอกตน มีพื้นฐานมากจากความหวัง ของบุคคลที่ได้รับจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนแล้วขยายผลไปสู่พฤติกรรมอื่นหรือ

เหตุการณ์อื่น ต่อมาจึงพัฒนาเป็นเจตคติหรือบุคลิกภาพที่สำคัญของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้นผลกรรมหรือผลตอบแทนที่บุคคลได้รับแต่ละครั้งย่อมเป็นเหตุจูงใจให้บุคคลมีความหวังในการกระทำครั้งต่อไปสูงขึ้นหรือต่ำลงก็เป็นได้

ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจในตนหรือนอกตนกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล และผลการวิจัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ คือ Ritchie and Phares, 1969 (อ้างในฤกษ์ชัย คุณปการ 2547) ศึกษาพฤติกรรมการชักจูงพบว่า บุคคลที่เชื่ออำนาจในตน มีแนวโน้มต่อต้านการกระทำหรือการใช้อิทธิพลครอบงำหรือชักจูงตน (Influence Attempt) ทั้งในสถานที่เปิดเผยและคลุมเครือ ส่วนบุคคลที่เชื่ออำนาจนอกตนนั้นมักจะยอมคล้อยตามอิทธิพลดังกล่าว เพราะบุคคลที่เชื่ออำนาจนอกตน มักจะมีความรู้สึกไวต่อปฏิกิริยาและข้อเรียกร้องของผู้อื่น โดยเฉพาะข้อเรียกร้องของบุคคลที่มีตำแหน่งสูงหรือมีความสามารถสูงกว่าตน ส่วน Biondo and MacDonald, 1971 (อ้างใน ฤกษ์ชัย คุณปการ 2547) ศึกษาความสัมพันธ์ของความเชื่ออำนาจในตนกับการชักจูงของนิสิตปริญญาตรีจำนวน 144 คน โดยแบ่งเป็นความเชื่ออำนาจในตนออกเป็น 3 ระดับ คือ ความเชื่ออำนาจในตนสูง เชื่ออำนาจในตนปานกลาง และความเชื่ออำนาจนอกตนและแบ่งการชักจูงออกเป็น 3 ระดับ คือ ถูกชักจูงมาก ถูกชักจูงน้อย และไม่พบถูกชักจูง พบว่านิสิตที่เชื่ออำนาจนอกตน ทั้งกลุ่มชักจูงมากและกลุ่มชักจูงน้อย มักจะคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นส่วนนิสิตที่เชื่ออำนาจในตน โดยเฉพาะกลุ่มถูกชักจูงมากจะต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับการถูกชักจูง

ในงานวิจัยอุบล เลี้ยววาริน (2534) ศึกษาผลการศึกษาจิตลักษณะและพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจในตน พบว่า ปริมาณและคุณภาพของการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนด้านสุขภาพ คือ ผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ที่มีทักษะทางภาษาไทยสูง และผลการเรียนของสุดท้ายอยู่ในเกณฑ์ดี เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนด้านสุขภาพสูง และความเชื่ออำนาจในตนด้านสุขภาพ เป็นสาเหตุของพฤติกรรมสุขภาพ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานที่มีการเชื่ออำนาจในตนมากขึ้นจะมีพฤติกรรมภารกิจที่เหมาะสม พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการเสพยาที่เป็นโทษ และพฤติกรรมรักษาอนามัยส่วนบุคคลมากขึ้นด้วย และยังพบว่า ปฏิสัมพันธ์ของค่านิยมด้านชีวิตและสุขภาพกับการเชื่ออำนาจในตน และจิตลักษณะอีก 2 ตัวร่วมกันทำนายพฤติกรรมหลีกเลี่ยงเสพยาที่เป็นโทษได้สูงสุดร้อยละ 30 ในผู้ปฏิบัติงานหญิง สำหรับงานวิจัยของวิชัย เอียดบัว (2534) ได้ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า การเชื่ออำนาจในตนของครู มีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมทางการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการอย่างเด่นชัด คือ ครูที่เชื่ออำนาจในตนสูงยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการมากขึ้น

ในงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก (2536) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสถานการณ์จำลองของเยาวชน อายุ 14 – 18 ปี ที่เข้าค่ายอาสาพัฒนา จำนวน 110 คน พบว่า เยาวชนที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองสูงกว่าเยาวชนที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ ส่วนศุภชัย สุพรรณทอง (2544) ศึกษาปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ พบว่า นักศึกษาที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงทางการเมืองสูง เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมสูง โดยพบทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย และนักศึกษาที่เชื่ออำนาจในตนด้านการเมืองสูง มีเจตคติต่อการเลือกตั้ง มีค่านิยมประชาธิปไตยสูง เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการเลือก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเลือกพรรคสูงกว่านักศึกษาที่เชื่ออำนาจในตนด้านการเมืองต่ำ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเลือกตั้ง และมีค่านิยมประชาธิปไตยต่ำนอกจากนี้ดูจเดือน พันธุมนาวิน และอัมพร ม้าคนอง (2547) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมการพัฒนานักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา พบว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนมาก จะมีพฤติกรรมการพัฒนานักเรียนได้มากกว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำและงานวิจัยของนิสกร สนามเขต (2550) ทำการศึกษากฎมีภูมิคุ้มกันภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่านักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจในตนมาก มีการเห็นแบบอย่างผลการคบเพื่อนดีจากสื่อมาก และมีภูมิคุ้มกันภายในตนมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการป้องกันเพื่อนจากสิ่งไม่ดีมากกว่าประเภทตรงข้าม ผลเช่นนี้พบมากในกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีเพื่อนหญิงน้อย นอกจากนี้ผลการวิจัยของสุภาสินี นุ่มเนียม (2547) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า จิตลักษณะเดิมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล่าวคือนักเรียนที่มีจิตลักษณะเดิม 1 ใน 4 ด้านสูง คือมีสุขภาพจิตดีมาก การมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง มีความเชื่ออำนาจในตนสูงและมีความตระหนักในหน้าที่มากเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในโรงเรียนมากกว่านักเรียนประเภทตรงข้าม และงานวิจัยของทิพย์สัมพันธ์ เกษโกมล (2551) ทำการศึกษาวัยเรื่องปัจจัยเชิงเหตุและเชิงผลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมตำรวจในการปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบพบว่าบิดาที่มีความเชื่ออำนาจในตนในการปลูกฝังอบรมบุตรให้เคารพกฎระเบียบมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากกว่าบิดาที่มีความเชื่ออำนาจในตนในการปลูกฝังอบรมให้เคารพกฎระเบียบน้อย

นอกจากนี้ในงานวิจัยเชิงทดลองของวรวรรณ อัครกุล (2551) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่องผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแก่มารดาที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพบุตรก่อนวัยเรียนได้พบว่ามารดาที่ได้รับการฝึกจิตฯ และทักษะฯ มีผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน (ซึ่งวัดผลทันทีหลังฝึก) มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกจิตฯ และทักษะฯ และในงานวิจัยของชนชัย เชื้อสาธุชน (2552) ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้คู่ความดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่าความเชื่ออำนาจในตนซึ่งเป็นตัวแปรทำนายสำคัญอยู่ในตัวทำนายชุดที่สอง สามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นกัลยาณมิตรของนักศึกษาในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 32.4 และในกลุ่มย่อยตั้งแต่ 29.8-38.6

สรุปว่า การเชื่ออำนาจในตน หมายถึง การมีความเชื่อหรือความคาดหวังว่า ผลดีหรือผลร้ายแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น มีสาเหตุมาจากความสามารถหรือความผิดพลาดของตนมากกว่าเป็นผลจากการกระทำของผู้อื่น ในการวัดความเชื่ออำนาจในตนในงานวิจัยนี้ได้ใช้แบบวัดของนักวิจัยท่านอื่นที่ได้ทำการสร้างและพัฒนาไว้เป็นอย่างดีแล้ว และเชื่อว่าความเชื่ออำนาจในตนจะมีส่วนทำให้นักศึกษาผู้รับการฝึกได้รับประโยชน์ต่างกัน

3.1.3 ความมีเหตุมีผลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างอย่างสร้างสรรค์ ความมีเหตุมีผล หรือความมีเหตุผล สำนักงานคณะปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2549) ได้อธิบายไว้ว่า หมายถึง ทุกการกระทำ การตัดสินใจ การลงทุนต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ อูษาคำประกอบ (2530:69) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีเหตุผล ว่าผู้มีเหตุผลควรมีลักษณะดังนี้ 1) เชื่อใจในคุณค่าของเหตุผล 2) มีแนวโน้มที่จะทดสอบความเชื่อเก่า ๆ 3) แสวงหาสาเหตุของปรากฏการณ์ธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของสาเหตุนั้น 4) ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ที่มีเหตุผล 5) ทำทนายให้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริง 6) ไม่เชื่อโชคลาง หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่อธิบายตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้ 7) พิจารณารอบคอบก่อนตัดสินใจ ได้แก่ ก่อนสรุปต้องมีหลักฐานเพียงพอ จะยอมรับความจริงต่าง ๆ เมื่อมีข้อสนับสนุนมาพิสูจน์ให้เห็นจริงและหลีกเลี่ยงการสรุปจากการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว

ความสำคัญของความมีเหตุมีผล โกศล มีคุณ (2551) ได้สรุปไว้ดัง 3 ประการ ดังนี้ คือ 1) ทำให้ได้ใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการคิดเพื่อแก้ปัญหาและตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นช่องทางหรือคำตอบของปัญหาได้ง่าย มีเหตุผลมีน้ำหนักในการตัดสินใจครั้งนั้น 2) ทำให้ได้คิดอย่างรอบคอบในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ เมื่อเผชิญปัญหา ถ้าบุคคลมีสติและใช้ความคิดอย่างรอบคอบ คิดถึงสภาพแวดล้อม ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คิดถึงผลที่จะ

เกิดตามมา ทั้งที่เกิดกับตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เกิดกับสังคมใกล้ตัวและไกลตัว ก่อนการตัดสินใจ ก็น่าจะทำให้มั่นใจได้ว่าการตัดสินใจครั้งนั้นจะมีความเหมาะสมและเกิดผลดี 3) ทำให้ได้ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ ความมีเหตุมีผลเป็นการคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งอาจมีความละเอียดลึกซึ้งในระดับที่แตกต่างกันออกไป การที่บุคคลคิดอย่างมีเหตุผลจึงต้องใช้ปัญญา การแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจในเรื่องที่มีละเอียดลึกซึ้งมาก อาจใช้ปัญญาไม่มาก แต่ถ้าเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งมากจำเป็นต้องใช้ปัญญามาก อย่างไรก็ตาม แม้บุคคลจะมีทุนทางปัญญาไม่เท่าเทียมกัน แต่การได้ใช้ปัญญาในการคิดแก้ปัญหาบ่อย ๆ ก็จะช่วยให้เกิดปัญญามีพัฒนาการขึ้นได้ การคิดอย่างมีเหตุมีผลนอกจากทำให้สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพแล้ว ยังช่วยให้บุคคลได้ใช้ปัญญาและเกิดความองอาจทางปัญญาอีกด้วย

ความมีเหตุมีผลเป็นหลัก 1 ใน 3 ประการในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสุเมธ ตันติเวชกุล (2549 : 286-287) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (relative self-sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเวลานาน เกี่ยวกับหลักสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สุเมธ ตันติเวชกุล และเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา (2549) ได้กล่าวไว้ความว่า

การกระทำใด ๆ ให้มีความพอเพียง หมายถึง ทำพอประมาณ ด้วยเหตุและผล การพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว เพื่อสามารถเผชิญและอยู่รอดจากผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุก ๆ ขั้นตอนต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในประเทศให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมต้องดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบสร้างความสมดุลและความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางในการดำรงและปฏิบัติตนในทางสายกลางเพื่อให้ก้าวไปอย่างมั่นคงและพัฒนาให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบันได้ถูกอธิบายในลักษณะของ 3 ห่วง ที่แสดงถึงคุณลักษณะของความพอเพียง และความพอเพียงนี้เกิดขึ้นได้ด้วย 3 เงื่อนไข ที่จะนำไปสู่ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและเหตุผล (ดูเดือน พันธมนาวิน, 2549 : 3)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ด้าน ซึ่งทำให้บุคคลใดก็ตามมีชีวิตที่อยู่เป็นสุขได้ คุณลักษณะประการแรก คือ ความพอประมาณ ได้แก่ ความพอดี ไม่มาก ไม่น้อยเกินไปไม่สุดโต่ง ประการที่สอง คือ ความมีเหตุผล หมายถึง ทุกการกระทำการตัดสินใจ การลงทุนต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และประการที่สามคือ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก อันนำไปสู่การมีชีวิตที่อยู่เย็นเป็นสุข

นอกจากลักษณะสำคัญดังกล่าวแล้วยังมีเงื่อนไข 2 ประการ อันประกอบด้วย ประการแรก มีความรอบรู้ คือ มีความรอบรู้รอบคอบ ระมัดระวังในการนำความรู้ วิทยาการ เทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติ ประการที่สอง มีคุณธรรม คือ มีความตระหนัก มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มี 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยองค์ประกอบสำคัญดังกล่าวจะเกิดผลดีถ้าอยู่บนเงื่อนไขที่เหมาะสม 2 ประการ ความมีเหตุมีผล เป็น 1 ใน 3 องค์ประกอบสำคัญ เป็นคุณลักษณะซึ่งบุคคลจะมีชีวิตที่ดีและช่วยสร้างให้สังคมเป็นสุข งานวิจัยนี้จึงสนใจและให้ความสำคัญคุณลักษณะของบุคคลดังกล่าว

งานวิจัยทางด้านจิตวิทยาความมีเหตุผลและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของทศมนพร พุทธจันทร์ (2547) ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่างข้าราชการจังหวัดราชบุรี จำนวน 185 คน พบว่าข้าราชการที่มีอายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้แตกต่างกันจะมีความคิดเห็น ความรับผิดชอบ ความสนใจ การรับรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน และสายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547) ได้ศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกเสถียรธรรมสถาน จำนวน 143 คน พบว่ามีการรับรู้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างมาก โดยมีการนำไปใช้ประโยชน์และการนำไป

ประยุกต์ใช้ค่อนข้างมาก สำหรับอนันตญา บวรสุทนต์ (2547) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการใช้แนวทางการบริหารแบบเศรษฐกิจพอเพียงและแบบเน้นทุนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่าธุรกิจที่ใช้แนวทางการบริหารแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีการยืดหยุ่นการพึ่งตนเอง การใช้ทางสายกลาง มีการบริหารงานที่รอบคอบและเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านพฤติกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่า บุคคลที่มีการที่ใช้หลักการและเหตุผลตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดความเข้มแข็งในการดำรงชีวิต ทั้งยังมีการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคมและบุคคลเหล่านั้นดำรงชีวิตอยู่อย่างมีสุขภาวะที่สมบูรณ์และมั่นคงพอเพียง

แบบวัดความมีเหตุผลมีผลในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบที่สร้างขึ้นโดยโกศล มีคุณ (2551) ในการศึกษาเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดจิตลักษณะด้านความมีเหตุผลแบบพหุมิติ

สรุปว่า ความมีเหตุผลมีผลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การกระทำ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลโดยการนำองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรอบรู้และมีคุณธรรม มาประกอบการกระทำหรือตัดสินใจนั้น โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ ในการวัดความมีเหตุผลมีผลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดของโกศล มีคุณ (2551) ที่ได้ทำการสร้างและพัฒนาไว้เป็นอย่างดีแล้ว และเชื่อว่าความมีเหตุผลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีส่วนทำให้นักศึกษาผู้รับการฝึกได้รับประโยชน์ต่างกัน

3.2 ปัจจัยเชิงเหตุที่เป็นการรับรู้สถานการณ์ทางสังคมของบุคคล

การรับรู้สถานการณ์ที่อยู่แวดล้อมของบุคคลอาจมีอิทธิพลร่วมกับการฝึกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลได้แก่ การมีตัวแบบที่ดี และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบัน ซึ่งจะได้นำเสนอโดยสังเขปดังต่อไปนี้

3.2.1 การอบรมเลี้ยงดูกับเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน และพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ สภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อชีวิต และพัฒนาการทุกส่วนของเยาวชน คือ ครอบครัว ซึ่งมีบิดามารดาเป็นหลัก บิดาและมารดามีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันในการถ่ายทอดความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ แก่เด็กด้วยการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีผลต่อลักษณะทางจิตใจ และพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบันเป็นศักยภาพของการกระทำในในอนาคตอีกด้วย ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกส่วนใหญ่จึงเป็นผลมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาในครอบครัวนั่นเอง (งามตา วรินทร์านนท์, 2535 : 122)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) ให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดูหมายถึง การปฏิบัติของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กในชีวิตประจำวันทั้งโดยตรงและทางอ้อม สำหรับสมน อมรวิวัฒน์ และคณะ (2534) ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะและวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงเด็กใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอนเด็กและการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก รวมถึงการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงเด็กความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็กตลอดจน สื่อ กิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์

สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ลักษณะวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงเด็กใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอนเด็กและการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก รวมถึงการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงเด็กความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็กตลอดจน สื่อกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์รวมถึงกระบวนการพัฒนาในด้านทัศนคติ ความเชื่อค่านิยมของบุคคลในสังคม การปฏิบัติตนของบุคคลในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งในการอบรมเลี้ยงดูไม่ได้จำกัดในช่วงวัยเด็กเท่านั้นแต่เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลจะต้องประสบไปตลอดชีวิต การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลต่อเด็กในเรื่องของพฤติกรรมและบุคลิกภาพการแสดงออกรวมถึงศักยภาพที่มีในอนาคต

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่ง ที่มีอิทธิพลต่อการวางรากฐาน ของพัฒนาการบุคคล ทั้งด้านสติปัญญา ส่วนตัว และสังคม ในการอบรมเลี้ยงดู ย่อมมีการถ่ายทอดลักษณะ และมาตรฐานต่าง ๆ ในสังคมให้แก่เด็ก โดยกระบวนการเสริมแรง และการเรียนรู้โดยการเลียนแบบพฤติกรรม การแสดงออกต่าง ๆ ของบิดา มารดา หรือผู้ที่เลี้ยงดู มากกว่าที่จะทำตามคำสั่งสอน ฉะนั้น ทัศนคติ และการเป็นตัวแบบ ของบิดามารดา ตลอดจนการถือตนตามแบบของเด็กรับผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กอย่างยิ่ง เงื่อนไขที่สำคัญของครอบครัวครอบคลุมถึงสัมพันธภาพ ระหว่างบิดามารดากับบุตร การฝึกอบรมวินัย และแบบแผนของครอบครัว อย่างไรก็ตาม เป็นการยากที่จะแยกผล ที่เกิดจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูเฉพาะอย่าง จากบรรยากาศหรือลักษณะสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร (สุภาพรรณ โคตรจรัส, ม.ป.ป.)

ในส่วนของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2548) ได้จัดประเภทของแบบแผนของการอบรมเลี้ยงดูขึ้นใหม่และผู้วิจัยได้นำไปใช้ในงานวิจัยไว้ 2 แบบ คือ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูให้ความรักให้ความสนิทสนมรักใคร่ชื่นชม สนใจดูแลทุกข์สุขและช่วยแก้ปัญหาให้แก่ลูก มีความรัก ความเข้าใจให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญแก่เด็ก 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล หมายถึง การอธิบายให้เด็กฟังถึงผลของพฤติกรรมของเด็กว่าจะกระทบกระเทือนต่อเด็กและผู้อื่นหรือทำให้เกิดผลดีหรือความเสียหายอย่างไรบ้าง การให้เหตุผลนี้เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และ

ชนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กใช้เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อไป การเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลยังเป็นการดีแก่ความคิด ความเชื่อและลักษณะต่าง ๆ ของผู้อบรมเลี้ยงดูทำให้เด็กเลียนแบบได้ง่ายและช่วยลดความเป็นปฏิกิริยาของเด็กกับผู้เลี้ยงดูด้วย

สำหรับ Baumrind (1991 cited in Jaffe, 1998) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูไว้ 4 รูปแบบ คือ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Authoritarian parents) คือ บิดามารดาควบคุมลูกโดยกำหนดกฎที่เข้มงวดและไม่คำนึงถึงความต้องการของเด็กและสาเหตุผลการลงโทษมักใช้การลงโทษทางกายและไม่มีคำอธิบายใด ๆ บิดามารดาให้ความรัก การอบรมและการชมเชยกับเด็กน้อย เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีการควบคุมตนเองสูง พึ่งตนเองได้บ้าง ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด แม่ตนเองคิดว่าไม่ยุติธรรมหรือไม่ถูกต้อง มีลักษณะสันโดษ มักไม่พอใจและกังวลในสิ่งที่ตนเองทำไปแล้ว 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (Premissive parents) คือ บิดามารดาดูแลลูกแต่ไม่รู้ว่าควรทำอะไรลูกจึงจะเชื่อฟังและประพฤติดี มักตามใจลูกไม่บังคับควบคุมและไม่ตั้งกฎเกณฑ์ในบ้านไม่ใช้อำนาจของการเป็นพ่อแม่ พ่อแม่มักอบรมสั่งสอนลูกมากกว่าพ่อแม่แบบเผด็จการแต่เมื่อลูกขัดขึ้นก็มักจะตามใจเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเช่นนี้มักเป็นคนที่พึ่งตนเองได้น้อย มีลักษณะไม่มั่นคงและควบคุมตนเองได้น้อย 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ยอมรับบุตร (Rejecting-neglecting parents) คือ บิดามารดาแสดงการ การไม่ยอมรับบุตร ไม่ยอมรับความต้องการ ไม่สนใจพัฒนาการทางร่างกายและทางสังคม ไม่สนใจสวัสดิการของบุตรให้ความรักความอบอุ่นน้อย เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเช่นนี้จะมีลักษณะก้าวร้าว และควบคุมตนเองได้น้อย 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจแบบมีเหตุผล (Authoritative parents) คือ บิดามารดาอบรมให้ความรักแก่บุตร กำหนดมาตรฐานให้บุตรทำตามโดยจะพิจารณาความต้องการของบุตร ความต้องการของพ่อแม่และความต้องการของสังคมไปพร้อม ๆ กัน พ่อแม่จะอธิบายเหตุผลควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอน การลงโทษจะไม่ใช้การลงโทษทางกาย เมื่อเด็กทำดีจะให้คำชมเชยการอบรมสั่งสอนจะให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเองและปฏิบัติตามแนวทางของสังคม

ในประเทศไทยมีการวิจัยว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็ก ซึ่งจะให้ผลดีต่อการพัฒนาจิตลักษณะใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็ก เฉพาะเมื่อใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ ในขณะที่เด็กยังเล็ก อายุที่เหมาะสมที่สุด คือ 2-4 ถ้าเป็นช่วงวัยรุ่นอาจจะช้าเกินไป ซึ่งมีความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ มิได้อยู่ที่ปริมาณการฝึกอย่างมากหรือน้อย แต่อยู่ที่ การฝึกในช่วงอายุของเด็กในการฝึกและขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ใช้ฝึกเป็นสำคัญ (กุลชา ศิระเฉลิมพงศ์, 2544) และยังทำให้พบวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการคือ

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ว่ามี ความสำคัญเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะหลายประการ และยังสำคัญต่อการมีภูมิด้านทานการเสพติด ของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ (ลาดทองใบ ภูอภิรมย์, 2530) และจากการวิจัยของลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2539) พบว่านักเรียนหญิงมีพฤติกรรมการมีวินัยมากกว่านักเรียนชาย ทั้งนี้เพราะว่า ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิงกับเด็กชาย โดยทั่ว ๆ ไปแตกต่างกัน คือ เด็กหญิงจะได้รับการ เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และคาดหวังให้เด็กหญิงประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดมากกว่าเด็กชาย ส่วนเด็กชายจะได้รับการสนับสนุนให้รู้จักค้นหาสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีความเป็นอิสระมากกว่าเด็กหญิงงานวิจัยของบัณฑิต เหล่าสุชา (2544) ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับจารุเกียรติ ชัยวงษ์ (2544) ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยของนักศึกษาวิชาทหาร และในการ วิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จะเป็นผลให้ เด็กมีการพัฒนาในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญให้เกิดบุคลิกภาพที่สำคัญ ในตัวบุคคลด้วย เช่น บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อ และความมีวินัย ในส่วน งานวิจัยของสุภาวรัฐ ยอดระบำ (2548) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการด้านบ้าน สถานศึกษาและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่จะรับผิดชอบครอบครัวของนักศึกษาชาย ระดับปริญญาตรี พบว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและสนับสนุนและใช้เหตุผลใน กลุ่มมีประสบการณ์คู่และกลุ่มรวมสามารถทำนายทัศนคติที่ดีต่อการรับผิดชอบครอบครัว ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของดุจเดือน พันธุมนาวิน (2550) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุ ของพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมพบว่า นักเรียนที่ครูมีพฤติกรรมพัฒนานักเรียนมาก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล มากกว่าผู้ปกครอง ร่วมกับตัวแปรทำนายอื่นเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์มากกว่า และมีพฤติกรรมคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่า นักเรียนประเภทตรงข้าม ผลปรากฏเด่นชัดใน กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีใครช่วยทำการบ้าน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของอุบล พงษ์พัฒน์ (2556) ได้ ทำการศึกษาการอบรมเลี้ยงดู ในงานวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมแสวงหาและใช้ ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น พบว่านักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู พบว่าการฝึกในแต่ ละแบบของกลุ่มนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้ เหตุผลมากมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลสารสนเทศฯ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนงานวิจัยของญาณิน คุณา (2556) ยังได้ศึกษาการอบรม

เลี้ยงดูในงานวิจัยเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบและพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี พบว่าการอบรมเลี้ยงดูเป็นกลุ่มตัวแปรสถานการณ์(เมื่อวัดทันทีหลังฝึก) เป็นตัวแปรทำนายสำคัญในการทำนายทัศนคติต่อการทำดี พฤติกรรมความรับผิดชอบ และพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี ได้รับอิทธิพลทางตรงมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .38 โดยตัวแปรอิสระในโมเดลรวมกันอธิบายกลุ่มฝึกได้ 54 %

ผลการวิจัยในต่างประเทศ วอลเตอร์และปาร์ค (Walter & Park, 1976) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ทำให้เด็กรู้จักรับผิดชอบชีวิต และละอายต่อบาป และยังช่วยให้เด็กได้รับการถ่ายทอดกฎเกณฑ์และระเบียบสังคมได้เป็นอย่างดี และเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมด้วย นอกจากนี้แล้ว การอบรมเลี้ยงดูแบบการใช้เหตุผลจะช่วยให้เด็กควบคุมตนเองได้อีกด้วย ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ มิได้ส่งผลลบไปเสียทางเดียว แต่หากนำมาใช้ให้เหมาะสมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ก็อาจส่งผลเชิงบวกได้ ดังเช่น เบคเคอร์ (Beker, 1964) ได้วิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก จะมีลักษณะเชื่อฟัง สุภาพ เชื่อเพื่อน และพึ่งพิงผู้ใหญ่

สรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กด้านคำพูด และการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ซึ่งเป็นการสื่อสารความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูด้วย

สำหรับการวัดการอบรมเลี้ยงดูในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลของนักวิจัยท่านอื่นที่ได้ทำการสร้างและพัฒนาไว้เป็นอย่างดีแล้ว และเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูจะมีส่วนทำให้นักศึกษาผู้รับการฝึกได้รับประโยชน์ต่างกัน

3.2.2 การมีตัวแบบที่ดีกับเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

การเห็นแบบอย่าง สามารถทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมได้ การเลียนแบบนี้เกิดจากการที่บุคคลสังเกตการณ์กระทำของบุคคลอื่นแล้วต่อมาผู้สังเกตนั้นได้กระทำพฤติกรรมนั้นบ้าง การกระทำพฤติกรรมตามแบบผู้อื่นนั้นอาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ มีทฤษฎีการเลียนแบบหลายทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับว่า บุคคลจะเลียนแบบใครในสถานการณ์เช่นไร (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541) การเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเรียนรู้จากการได้เห็นตัวแบบในการแสดงพฤติกรรมออกมา (Bandura, 2000)

การมีแบบอย่างที่เหมาะสม(การมีตัวแบบที่ดี) หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้ ว่าตัวเองมีเพื่อน และผู้ปกครองที่มีพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในด้านต่าง ๆ จากผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบผลที่สอดคล้องกันว่า การมีแบบอย่างที่เหมาะสม หรือการมีแบบอย่างที่ดีในเรื่องนั้น ๆ เป็นปัจจัยที่มีผลเกี่ยวข้องโดยตรงกับทัศนคติ และพฤติกรรม ที่พึงปรารถนาต่าง ๆ อย่างเชื่อมั่นได้ (สุภาสสิณี นุ่มเนียน, 2546) และนอกจากนี้การเห็นแบบอย่าง คนดี หมายถึง การรับรู้ว่าคุณค่าตนเองมีเพื่อน ครู ผู้ปกครองที่ความประพฤติดี มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดหลักสัจจะ รับผิดชอบ และมีความเป็นกัลยาณมิตร (ชวนชัย เชื้อสาธุชน, 2552)

ในปัจจุบันมีผู้กล่าวกันอย่างมากมาว่าการแก้ปัญหาเรื่องการขาดความ รับผิดชอบนั้นผู้ใหญ่ต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีเสียก่อน เพราะเด็กจะรับปรัชญาความคิดโดย สังเกตจากพฤติกรรมซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับการเลียนแบบมากกว่าการได้รับคำสอน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2540 : 140)

ทฤษฎีที่สามารถอธิบายพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการเลียนแบบได้ดี คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) จากการเป็นแบบอย่าง (Modeling) โดย Bandura (1986) อธิบายพฤติกรรมของบุคคลว่าเกิดจากการเลียนแบบจากตัวแบบ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ การเอาใจใส่ การเก็บจำ การแสดงออก และการจูงใจ ซึ่ง อธิบายได้ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Modeling Social Learning Theory) กล่าวว่า ตัวแบบที่ใกล้ชิดมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะกระบวนการแรกในการเรียนรู้คือ ความสนใจหรือ การเอาใจใส่ (Attention Processes) เป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแบบและผู้เลียนแบบอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เลียนแบบจะไม่สามารถเรียนรู้ได้มากนัก ถ้าหากว่าเขา ไม่มีความสนใจในตัวแบบ นอกจากนี้การแสดงออกของตัวแบบที่อยู่ใกล้ชิด จะแสดงให้เห็น พฤติกรรมที่มีต่อสิ่งหนึ่งให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นบ่อยครั้งกว่าผู้อื่น เช่นผู้ปกครองแสดงความรับผิดชอบต่อ งานทุกครั้งที่ได้รับมอบหมาย เด็กก็จะรับรู้ถึงพฤติกรรมนั้นแต่ถ้าผู้ปกครองแสดงความรับผิดชอบต่อ บ้าง ไม่รับผิดชอบต่อบ้าง เด็กก็จะรับรู้ถึงพฤติกรรมนี้เช่นกัน และจะส่งผลต่อกระบวนการต่อมา คือ กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้ปกครองไว้โดย การทบทวนพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบที่ผู้ปกครองสัญญากับเด็กทุกครั้งผ่าน กระบวนการรับรู้ และเมื่อมีลักษณะเหตุการณ์เดียวกันเกิดขึ้นกับเด็ก เช่น ผู้ปกครองให้เด็ก สัญญาบางสิ่งบางอย่างกับตน เด็กก็จะใช้ข้อมูลย้อนกลับการเทียบเคียงกับตัวแบบในกระบวนการ แสดงออก (Production Processes) เป็นพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสัญญาตามที่ตัวแบบ

แสดงพฤติกรรมนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ที่เกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายนอก เช่น การได้รับคำชมเชย ทำให้เขารู้สึกว่ามีคุณค่า มีความภูมิใจ ในที่สุดก็จะทำให้รู้สึกชอบ พอใจ พร้อมทั้งจะแสดงพฤติกรรมต่อสัญญาณที่ให้ไว้ก็จะกลายเป็นนิสัยของเด็กต่อไป (Bandura, 1986 : 51-69)

การแสดงออกทางพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของบุคคลในครอบครัว จะเป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเป็นตัวแบบด้านความประพฤติของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ผู้ที่เห็นแบบอย่างจะมีการซึมซับรับเอาพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นพฤติกรรมส่วนหนึ่งของตน เพราะปกติคนเรามักจะลอกเลียนแบบการแสดงท่าที หรือพฤติกรรมจากบุคคลที่ตนเองมีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความชอบพอ เช่นการลอกเลียนพฤติกรรมของบิดามารดาหรือบุคคลที่ตนให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น นักร้อง นักแสดง เป็นต้น ดังนั้นการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมใกล้เคียงจึงเป็นตัวแปรสำคัญอย่างหนึ่งต่อการเกิดพฤติกรรมที่น่าปรารถนาโดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่แสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน การสร้างเอกลักษณ์แห่งตนในบุคคลแต่ละคนนั้นเริ่มตั้งแต่เด็ก และเป็นกระบวนการที่เกิดติดต่อกันไปตลอดชีวิต โดยการที่เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้และพัฒนาทักษะเฉพาะตนขึ้นตั้งแต่อายุ 6 ขวบ เป็นต้นมา เอกลักษณ์ของบุคคลเกิดจาก 2 แหล่ง คือ 1) ความสามารถของบุคคล และ 2) จากการเทียบเคียงและเลียนแบบจากผู้ที่ตนเองเลื่อมใสศรัทธา อาจจะเป็นบุคคลหลาย ๆ คนก็ได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541) การที่เด็กจะลอกเลียนแบบใครนั้น Sear, McCoby & Levin (อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520) อธิบายว่า เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูที่ตนรักใคร่ เพราะการเลียนแบบหรือการกระทำตนคล้ายผู้ที่เลี้ยงดู จะทำให้เด็กเกิดความพอใจเหมือนกับว่าตนได้อยู่ใกล้ชิดผู้เลี้ยงดูในขณะนั้น

งานวิจัยที่ผู้ศึกษาระหว่างการเห็นแบบอย่างและทัศนคติด้านต่าง ๆ เช่นงานวิจัยของงามตา วนิชทานนท์ (2536) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของครอบครัวต่อลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล พบว่า เยาวชนที่ครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธ เป็นผู้ที่มีลักษณะทางพุทธสูง เช่น มีความเชื่อ และค่านิยมเชิงพุทธมาก และมีความตั้งใจมากในการปฏิบัติกิจของสงฆ์เมื่อได้บวชเรียน

การเห็นแบบอย่างจากผู้อื่น ยังเป็นสาเหตุของการมีทัศนคติที่ดีพฤติกรรมที่น่าปรารถนาได้เช่นงานวิจัยของอรรถัย มีสวัสดิ์ (2542) ได้ศึกษา อิทธิพลของการใช้การชักจูงที่มีต่อความพร้อมของบุคคลในการที่จะใช้บริการของธนาคาร ผลการวิจัยพบว่า แบบอย่างการใช้บริการจากครอบครัว เป็นตัวทำนายอันดับแรก ของทัศนคติที่ดีต่อการใช้บริการของธนาคาร โดยร่วมกับ

ตัวแปรอื่นอีก 5 ตัว ทางด้านจิตลักษณะ และสถานการณ์ สามารถทำนายทัศนคติที่ดีต่อการใช้บริการของธนาคารได้ 29.2% ในกลุ่มรวมและพบผลเช่นเดียวกันในทุกกลุ่มย่อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพร โชติสุตเสนห์ (2545) ได้ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีแบบอย่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก เป็นผู้ที่ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก พบในกลุ่มรวม กลุ่มกรุงเทพฯ กลุ่มผลการเรียนสูง กลุ่มฐานะปานกลาง กลุ่มฐานะสูง และกลุ่มท่องเที่ยวบ่อย โดยเฉพาะนักศึกษาที่รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น้อยในกลุ่มกรุงเทพฯ และกลุ่มฐานะต่ำ

นอกจากนี้การเห็นแบบอย่างจากผู้อื่น ยังก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่น่าปรารถนาในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่นงานวิจัยของสุภาสิณี นุ่มเนียม (2546) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมรับผิดชอบต่อน้ำที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 576 คน พบว่า นักเรียนที่มีแบบอย่างที่เหมาะสมมากเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อน้ำที่ มากกว่านักเรียนที่มีแบบอย่างที่เหมาะสมน้อย ผลเช่นนี้พบในทุกกลุ่มย่อย และนอกจากนี้ยังพบว่า การมีแบบอย่างที่เหมาะสมเป็นตัวทำนายสำคัญอันดับที่สองของทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อน้ำที่ โดยร่วมกับตัวทำนายอื่น ๆ สามารถทำนายทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อน้ำที่ได้ 53.1% ในกลุ่มรวม

การเห็นแบบอย่างกับการมีพฤติกรรมส่วนตัวและพฤติกรรมส่วนรวม เช่นงานวิจัยของนภา ปิยศิรินนท์ (2544) ที่ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ พบว่า การเป็นแบบอย่างไปเลือกตั้งของบิดามารดามีผลดีต่อทัศนคติการไปเลือกตั้งของนักศึกษาโดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างในการไปเลือกตั้งของบิดามารดามากส่งผลให้นักศึกษามีความตั้งใจที่จะไปเลือกตั้งในอนาคตมากด้วย สอดคล้องกับวิจัยของกุหลาบ ไทโรโพธิ์ (2546) ได้ศึกษา ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 587 คน พบว่า นักเรียนที่เห็นแบบอย่างการรักษาความสะอาดจากครอบครัวมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมรักษาความสะอาดส่วนตัวและเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการรักษาความสะอาดส่วนรวมมาก นักเรียนที่เห็นแบบอย่างการรักษาความสะอาดจากครอบครัวน้อย ผลเช่นนี้พบในทุกกลุ่มย่อย ในส่วนของสุภาะรัฐ ยอดระบำ (2548) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการด้านบ้าน สถานศึกษาและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่จะรับผิดชอบต่อครอบครัวของนักศึกษาชายระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาที่มีการเห็นแบบอย่างความรับผิดชอบในครอบครัวจากบิดาสูงในกลุ่มมีพี่น้องมากและ

กลุ่มรวมสามารถทำนายความพร้อมจะรับผิดชอบครอบครัว นอกจากนี้ผลการวิจัยของนิศากร สนามเขต (2550) ทำการศึกษาเรื่องการมีภูมิคุ้มกันภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การคบเพื่อนอย่างเหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า นักเรียนที่มีการเห็น แบบอย่างผลการคบเพื่อนที่ดีจากสื่อมากและมีภูมิคุ้มกันภายในตนมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรม ป้องกันเพื่อนจากสิ่งไม่ดีมากกว่า ประเภทตรงข้ามผลเช่นนี้พบในกลุ่มนักเรียนชาย และนักเรียนที่ มีเพื่อนหญิงน้อยและนอกจากนี้งานวิจัยของชวนชัย เชื้อสาธุชน (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัย เชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการเฝ้าเรียนรู้คู่ความดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าตัวแปร การเห็นแบบอย่างคนดีซึ่งเป็นกลุ่มตัวแปรสถานการณ์การเป็นคนดี สามารถทำนายความ แปรปรวนของกลุ่มรวมได้ ร้อยละ 46.9 และทำนายในกลุ่มย่อยได้ตั้งแต่ร้อยละ 40.7-55.1 ในการ ทำนายพฤติกรรมเคารพตนเอง และทำนายความแปรปรวนของกลุ่มรวมได้ร้อยละ 37.4 และ ทำนายในกลุ่มย่อยได้ตั้งแต่ร้อยละ 35.3-45. ในการทำนายพฤติกรรมการเป็นกัลยาณมิตร

สรุปได้ว่าการมีตัวแบบที่ดี หมายถึง การที่นักศึกษาเห็นหรือรับรู้การ แสดงออกของคนในครอบครัวสถาบัน และในสังคม เช่น บิดามารดา เพื่อน หรือคนใกล้ชิดสนิท สนม ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์และมีความพึงพอใจใน การที่จะแสดงออกหรือลอกเลียนแบบพฤติกรรมนั้น โดยเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของการ เข้าร่วมกิจกรรมสถาบันว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

สำหรับการวัดการมีตัวแบบที่ดีในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดการมีตัว แบบที่ดีของนักวิจัยท่านอื่นที่ได้ทำการสร้างและพัฒนาไว้เป็นอย่างดีแล้ว และเชื่อว่าการมีตัวแบบ ที่ดีจะมีส่วนทำให้นักศึกษาผู้รับการฝึกได้รับประโยชน์ต่างกัน

3.2.3 การรับรู้ข่าวสารกับเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันและ พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์

ด้วยเหตุที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในโลกยุค ข่าวสารไร้พรมแดน ในการที่จะก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเราจำเป็นต้องติดตาม ข่าวสารใหม่ ๆ เสมอเปิดตัวเองให้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ มีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของ วิทยาศาสตร์และการแพทย์ โดยละทิ้งความเชื่อโชคลางต่าง ๆ เพื่อเผชิญกับอุปสรรคในชีวิต การรับข่าวสารที่มีประโยชน์มีส่วนช่วยเพิ่มพูนความรู้ และช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่บุคคลมีอยู่ได้ (อุบล เลี้ยววาริณ, 2536)

การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหนึ่งหรือ (ผู้ส่งสาร) ส่งสิ่งเร้า (โดยปกติเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน) เพื่อแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ (ผู้รับสาร) องค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารจะมี 4 ประการ คือ 1) ผู้ส่งข่าวสาร (Source, Sender)

หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้เริ่มต้นสร้างและส่งสารไปยังผู้อื่น โดยผ่านทางการติดต่อทางใดทางหนึ่ง อาทิ ผู้ส่งสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ หรือเพื่อน เพื่อแสดงหาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยอาจจะกระทำการบอกกล่าว การซักถาม การสนทนา ส่วนผู้ส่งสารในฐานะเป็นสื่อสารมวลชน เช่น ผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ 2) สาร (Message) คือเรื่องราวอันมีความหมายและแสดงออกมาโดยอาศัยภาษา หรือสัญลักษณ์ที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันโดยผู้ส่งสารจะแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแทนความคิดที่เกิดขึ้นนั้น เช่น พูด เขียน วาด แสดงอาการหรือกิริยา หรือ ประสพการณ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล 3) ช่องทางหรือสื่อ (Channel or Medium) หมายถึง ทางหรือสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ตลอดจนอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่มนุษย์คิดค้นขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารติดต่อส่งสารไปถึงกัน 4) ผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลที่ได้รับข่าวสารส่งมาให้ ซึ่งผู้รับสารเมื่อได้รับข่าวสารแล้วจะเกิดการรับรู้ความหมายสารที่ผู้ส่งสารส่งมา และแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อผู้ส่งสาร ดังนั้นในกระบวนการสื่อสารใด ๆ ก็ตาม การสื่อสารจะเกิดประสิทธิผลได้นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้รับสาร ถ้าผู้รับสารไม่สนใจในการรับข่าวสาร การสื่อความหมายก็จะได้ไม่ผลหรือปรากฏในทางที่ผิด (ปรมะ สตะเวทิน, 2533)

การรับรู้หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มีประพาสภาพสัมผัสต่าง ๆ ของคนและการแปลความหมายขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตและสภาพจิตใจในปัจจุบัน (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2532 : 169) และนอกจากนี้นักจิตวิทยายังได้ให้ความหมายของการรับรู้ไว้ว่าเป็นการตีความจากการสัมผัส (Sensation) ในการรับรู้ นั้น ไม่เพียงแต่มองเห็น ได้ยิน ได้กลิ่นเท่านั้น แต่ต้องรับรู้ได้ว่าสิ่งที่เรารับรู้คืออะไร มีรูปร่างอย่างไรเป็นต้น (มารिता พรพรวภา, 2552 : 11)

การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของบุคคล อาทิผลงานวิจัยของศิริพงษ์ พนาสนธิ์ (2542) เรื่องความรู้และทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการอนุรักษ์ปะการังของไทย ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนที่มีครูซึ่งผ่านการอบรมในหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรปะการังของไทย พบว่า การได้รับความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ปะการังของไทยจากครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้และทัศนคติของนักเรียนในเรื่องการอนุรักษ์ปะการังของไทย

นอกจากนี้ การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ยังมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลอย่างเด่นชัด ได้แก่ งานวิจัยของจิราชาติ นาคสวัสดิ์ (2540) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา พบว่า ความรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับจากสื่อจะ

มากหรือน้อยมีความสัมพันธ์กับความสนใจในข่าวสารทางการเมืองด้วย บุคคลอาจไม่รู้ข่าวสารทางการเมืองได้หากขาดเสียซึ่งความสนใจที่จะรับรู้ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย ในส่วนงานวิจัยของ ลินดา สุวรรณดี (2543) เรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการลดปริมาณขยะของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการรณรงค์ พบว่า ผู้ที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมลดปริมาณขยะ มีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมลดปริมาณขยะ มีพฤติกรรมการใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสร้างขยะมากกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมน้อย ส่วนงานวิจัยด้านการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของ รุ่งเรือง สายสรรค์พงษ์ (2549) พฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนกุนทรวิฑูรธารามวิทยาคม โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิงที่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่1-3 จำนวน 605 คน พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ นักเรียนมักอ่านบทความที่เกี่ยวข้องกับพลังงานจากนิตยสาร วารสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ค่าเฉลี่ย 3.60 ($S = 1.005$) และนักเรียนได้รับเกร็ดความรู้เรื่องพลังงานจากโปสเตอร์ตามสถานที่ต่าง ๆ ค่าเฉลี่ย 3.60 ($S = 1.033$) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ กุหลาบ ไทโพธิ์ภู (2546) ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 587 คน ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับพฤติกรรมการรักษาความสะอาด พบผลว่า นักเรียนที่เปิดรับข่าวสารมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมรักษาความสะอาดส่วนตัว มากกว่านักเรียนที่เปิดรับข่าวสารน้อยและในงานวิจัยของจิตตานันท์ ติกุล (2545) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความมีวินัยในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์มีการควบคุมอวัยวะและได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนที่เหมาะสมจะส่งเสริมความมีวินัยในตนเองได้มากโดยองค์ประกอบที่สำคัญของความมีวินัยในตนเองของนักศึกษากลุ่มนี้คือความอดทน เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นให้คงที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย สุพรรณทอง (2544) ที่ทำการศึกษปัจจัยจิตและสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏพบว่า นักศึกษาที่รับรู้ข่าวสารด้านการเมืองมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาที่รับรู้ข่าวสารทางด้านการเมืองน้อย และในงานวิจัยของมาณิดา พรวราภา (2552) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมชมรมมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีนิสิตที่รับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับมาก และเคยเข้าร่วมชมรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คิดเป็นร้อยละ 82.30 และในงานวิจัยของชวนชัย เชื้อสาธุชน (2552) ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้คู่ความดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าการรับสื่อที่มีประโยชน์ซึ่งเป็นตัวแปรในกลุ่มลักษณะสถานการณ์ สามารถทำนายพฤติกรรมผดุงเกียรติมหาวิทยาลัยในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 50.7 และกลุ่มย่อยได้ตั้งแต่ 45.9-55.8

จากการประมวลเอกสารดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปองค์ประกอบของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบันได้เป็น 7 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านกิจกรรมขององค์กร นิสิต/นักศึกษา 2) องค์ประกอบด้านกิจกรรมด้านวิชาการ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมด้านกีฬา 4) องค์ประกอบด้านกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม 5) องค์ประกอบด้านกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ 6) องค์ประกอบกิจกรรมด้านนันทนาการ และ 7. องค์ประกอบด้านกิจกรรมด้านการเมือง ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบดังกล่าวไปพัฒนาเป็นเครื่องมือวัดการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบันต่อไป

สรุปได้ว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบัน หมายถึง การได้รับทราบหรือรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบัน ทั้ง 7 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมองค์กรนิสิต/นักศึกษา กิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมด้านกีฬา กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมด้านนันทนาการ และกิจกรรมด้านการเมือง จากการรับรู้ข้อมูลกิจกรรมทั้ง 7 ประเภทผ่านช่องทางต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ จากประกาศ/ประชาสัมพันธ์ จากเพื่อน/อาจารย์ หรือจากช่องทางอื่น ๆ

การวัดการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบันในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบวัดที่สร้างขึ้นเอง ซึ่งประกอบด้วยประโยคบอกเล่าเกี่ยวกับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบัน มีจำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตราประเมิน 6 ระดับ ตั้งแต่ จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย และเชื่อว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมสถาบันจะมีส่วนทำให้นักศึกษาผู้รับการฝึกได้รับประโยชน์ต่างกัน

4. ปัจจัยทางชีวสังคมกับเจตคติและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบัน อย่างสร้างสรรค์

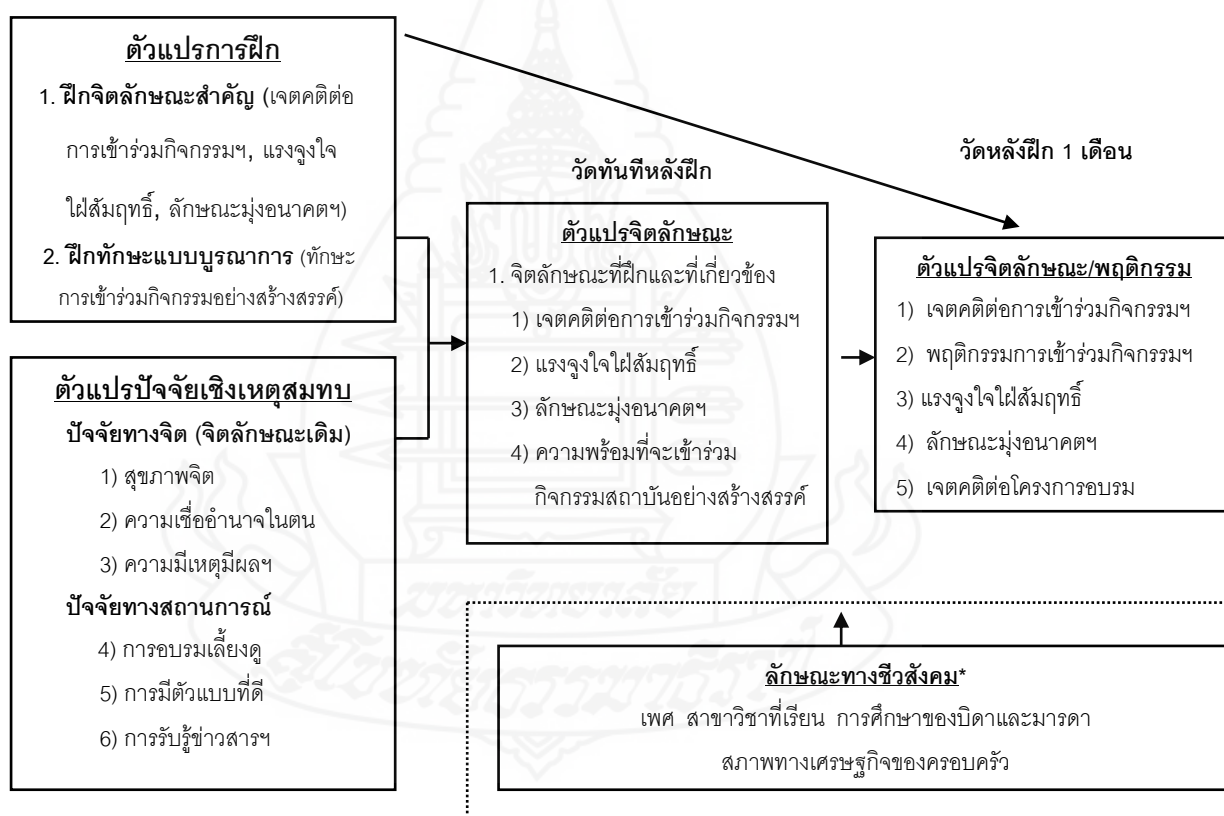
ตัวแปรทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ คือ เพศ สาขาวิชา การศึกษาของบิดาและมารดา และสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว นำมาใช้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ลักษณะทางชีวสังคม ในการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ สาขาวิชา การศึกษาของบิดาและมารดา และสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว

การวัดลักษณะทางชีวสังคม ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามภูมิหลังและลักษณะทางชีวสังคม โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นใหม่เป็นแบบสอบถามนักศึกษาเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรและวิธีการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา ตามลำดับสามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังภาพ

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. สมมติฐานการวิจัย

1. การฝึกอบรมแบบที่ต่างกัน มีผลต่อจิตลักษณะที่ฝึกและทักษะที่ฝึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏต่างกัน โดยการฝึกจิตลักษณะร่วมกับการฝึกทักษะแบบบูรณาการให้ผลดีที่สุด รองลงไปคือการฝึกอย่างใดอย่างหนึ่ง การฝึกทั้งสามแบบดังกล่าวให้ผลดีกว่าการไม่ได้ฝึกจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการเลย ผลดังกล่าวปรากฏเมื่อวัดทันทีหลังฝึก

2. การฝึกอบรมแบบที่ต่างกัน มีผลต่อเจตคติและพฤติกรรมการเข้ากิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่วัด 1 เดือนหลังฝึกต่างกัน โดยการฝึกจิตลักษณะร่วมกับการฝึกทักษะแบบบูรณาการให้ผลดีที่สุด รองลงไปคือการฝึกอย่างใดอย่างหนึ่ง การฝึกทั้งสามแบบดังกล่าวให้ผลดีกว่าการไม่ได้ฝึกจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการเลย ผลดังกล่าวปรากฏเมื่อวัด 1 เดือนหลังฝึก

3. นักศึกษาผู้มีความพร้อมทางจิตลักษณะเดิมหรือสถานการณ์ทางสังคมที่ดีกว่าเมื่อได้รับการฝึกจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการ มีจิตลักษณะและทักษะที่ฝึกสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะตรงข้ามผลดังกล่าวปรากฏเมื่อวัดทันทีหลังฝึก

4. นักศึกษาผู้มีความพร้อมทางจิตลักษณะเดิมหรือสถานการณ์ทางสังคมที่ดีกว่าเมื่อได้รับการฝึกจิตลักษณะและทักษะแบบบูรณาการ มีเจตคติและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะตรงข้าม ผลดังกล่าวปรากฏเมื่อวัด 1 เดือนหลังฝึก

5. กลุ่มตัวแปรปัจจัยทางจิต ปัจจัยทางสถานการณ์ กับกลุ่มตัวแปรที่วัดได้หลังฝึก ร่วมกันสามารถทำนายเจตคติ และพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้ดีกว่าการทำนายด้วยกลุ่มตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยลำพัง